

O. V Tahlina, H. ZS. Ivanova

HELYEM A VILÁGBAN

*Tankönyv az általános oktatási rendszerű
tanintézetek 4. osztálya számára*

Fordította Debreceni Mihály

**A fordítás a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.
támogatásával készült 2015-ben**

Видавництво «Ранок»

2015

УДК [504:372.32](100):[37.03:373.3](075)
ББК 20.1+74.200.5я71
Т 12

Рецензенти: *Ткачова Наталія Олександрівна*, доктор педагогічних наук,
професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Харківського
національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
Павленко Валентина Миколаївна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри
прикладної психології факультету психології Харківського національного
університету імені В. П. Каразіна

Egyezményes jelek

— Felelj a kérdésre!

— Munka párban

— Szótárhasználat

— Gondolkodj el rajta!

— Kísérlet

Тагліна О. В.

Т 12 Я у світі: підруч. для 4 класу загальноосвіт. навч. закладів /
О. В. Тагліпа, Г. Ж. Іванова. — Х. : Видавництво «Ранок», 2015.

AZ EMBER

1. §. Minden ember egyszeri és megismételhetetlen

Ismétlés

Fejezd be a mondatot!

- Az ember a természet és a ... része.
- Az ember abban különbözik az állatoktól, hogy ...

Oszd meg a gondolataidat!

Nézzétek meg a rajzot! Beszéljétek a padtársaitokkal arról, hogy van-e a világon két egyforma ember! A képen látható ikrek mennyire hasonlítanak egymásra, és miben különböznek egymástól?

SZERETNÉM MEGTUDNI

- Vajon minden ember megismételhetetlen?

Keresd meg a könyv végén lévő Kisszótárban a **megismételhetetlen** szót! Ismerkedj meg a jelentésével!

Nézzétek meg a hímes tojásokon levő mintákat!

1

2

3

1. Hulij Olha Mihajlivna tojásfestő-mester
2. Vaszilisin Okszana Ivanyivna tojásfestő-mester
3. Gorogyeckij Tarasz Joszipovics tojásfestő-mester

 Melyik tetszett a legjobban? Miben hasonlítanak egymásra? Miben különböznek? Miért más mindegyik? Tetszik neked, hogy mindegyik más?

Ismerd meg mások véleményét is!

 A világ, amelyben élünk, gazdag és változatos. A körülöttünk levő természet gyönyörű és sokszínű. Minden élőlény egyedi és megismételhetetlen a Földön.

A legnagyobb csoda a világon az ember. Az ember képes gondolkodni, alkotni, szeretni, hinni, értékelni a barátságot, óvni a hozzátartozókat. Ebben hasonlítanak egymásra.

Valamennyien megismételhetetlenek vagyunk. Külsőleg is különbözünk egymástól: más a szemünk és a hajunk színe, az arcunk, az orrunk, a magasságunk.

Másként gondolkodunk, nevetünk és sírunk, énekelünk és beszélünk. Más az érdeklődési körünk, mások a képességeink, más a jellemünk.

Az ember megismételhetetlensége megmutatkozik a képességeiben, a külsejében, a jellemében. Ennek köszönhetően minden ember kiegészíti a környező világot. Az egyforma emberek világa nagyon unalmas lenne.

 Magyarázd meg!

Az ember megismételhetetlensége = külső + képesség + jellem

Olvasd el Vaszil Szuhomlinszkij *Lila virágocska* című meséjének alábbi részletét!

- Te ki vagy? – kérdezte a Virág.
- Én gesztenye vagyok. Gesztenye Virág.
- És te miért nem vagy lila színű?
- Miért vagy fehér, az égbolt miért kék, a fa pedig miért zöld?
- Ha a világon minden egyforma lenne, akkor nem lennének színek sem –válaszolta Gesztenye Virág.

Válaszd ki azt a mondatot, amelyik leginkább jellemző erre a mesére!

- Én nem olyan vagyok, mint te. Mindnyájan mások vagyunk.
- Én olyannak fogadlak el, amilyen vagy.
- Mindnyájan különbözőek vagyunk, és ez gyönyörű.

Ha én valamiben nem hasonlítok rád, azzal én nem sértelek meg, ellenkezőleg: elismerem a tudásodat.

A. de Saint-Exupéry (olv. szen-ekszüperi), francia író és pilóta

Minden ember egy megismételhetetlen világ.

H. Heine (olv. hejne), német költő

MEGTUDTAM, HOGY...

- minden ember megismételhetetlen,
- az ember megismételhetetlenségéhez tartozik a külseje, a képességei, valamint a jelleme,
- az ember megismételhetetlensége – hatalmas érték,
- én is megismételhetetlen vagyok.

ARRA TÖREKSZEM, HOGY ...

- elfogadjam és tiszteljem minden ember megismételhetetlenségét.

2. §. Az emberi élet a legfőbb érték

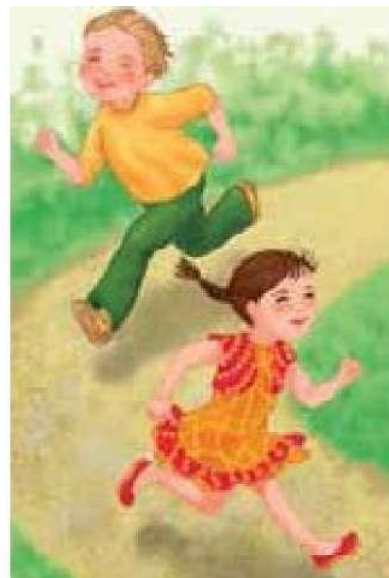
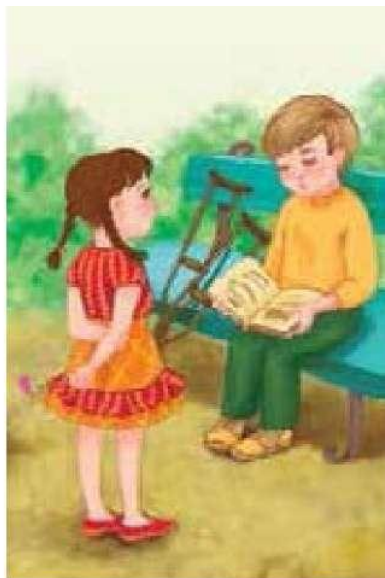
Ismétlés

Fejezd be a mondatot!

- Én azért vagyok megismételhetetlen, mert ...
- Az én barátom (barátnőm) azért megismételhetetlen, mert ...

Oszd meg a gondolataidat!

Nézd meg a képeket! Jusson eszedbe Valentin Katajev *Négylevelű lóhere* című meséje! Mit kívánt Zsenya?

 Képzeld el, hogy neked is van egy szép négylevelű lóheréd. Mit kívánnál?

SZERETNÉM MEGTUDNI

- Mi a legfőbb érték a világon?

 Keresd meg a Kiszótárban az **érték** szót! Ismerd meg a jelentését!

Ismerd meg mások véleményét is!

 Olvasd el Astrid Lindgren *Öcsi és a repülő bácsika* című meséjének alábbi részletét!

Egy óra múlva, amikor Öcsi már az ágyban feküdt, összegyűlt mellette az egész család, mintha ma lenne a születésnapja. De az édesapja nagyon kimérten szólt hozzá:

– Nem tudtad, hogy aggódni fogunk érted? – mordult rá.

Öcsi megmozdult az ágyban.

– Miért kellett aggódnotok? – morgott az orra alatt.

Édesanyja erősen magához szorította.

– Gondold el, mi lett volna, ha leesel? – mondta. – Ha elveszítünk téged?

– Akkor sajnáltatok volna? – kérdezte reményteljes hangon Öcsi.

– Természetesen sajnáltunk volna, csak nem gondolod, hogy nem! – válaszolt a mamája. – Te is tudod, hogy nem adnánk oda senkinek a világ minden kincséért sem.

– Százezer millió koronáért sem?

– Százezer millió koronáért sem.

– Én ilyen sokat érek? – csodálkozott Öcsi.

– Ühüm – mondta a mamája, és még egyszer megölelte.

Öcsi elgondolkodott: a százezer millió korona óriási összeg. Tényleg ennyi az ő értéke? Viszont kutyakölyköket, szép kutyakölyköket már ötven koronáért is lehet venni.

– Idefigyeljen, édesapám – mondta végül Öcsi, – amennyiben százezer millió koronát érek, akkor nem kaphatnék ebből a pénzből ötven koronát, hogy vegyek magamnak egy kiskutyát?

Milyen összegről beszélt az édesanya?

Nézzétek meg a képet! Mit rejtett el Halhatatlan a tölgy alatti ládikóban?

 Ismerkedj meg a pszichológus gondolataival!

Az élet a legfontosabb

A legfontosabb az, hogy mindenki erős és egészséges legyen.
A többi dolgot meg lehet oldani.

...Amennyiben elhasznált holmijaid vagy bútoraid vannak, vásárolhatsz újakat. Ha valaki gyávának vagy hazugnak tart, lesz rá ideje, hogy meggyőződjön arról, hogy tévedett. Amennyiben csalódtál a barátaidban, találhatsz másokat.

Csak az élő embereket nem tudod semmivel pótolni, mint ahogy az egészséged elvesztését sem. (*L. Petranovszka*)

 Olvasd el figyelmesen a következő sorokat Ukrajna alkotmányából!

Minden embernek alapvető joga van az életre. Senkit nem foszthatnak meg önkényesen az életétől.

II. fejezet, 27. cikkely

MEGTUDTAM, HOGY ...

- az élet a legfőbb érték;
- nincs joga senkinek sem más ember életének a kioltására.

ARRA TÖREKSZEM, HOGY ...

- hogy ne ártsak sem magamnak, sem pedig másoknak.

3. §. Az emberi ÉN

Ismétlés

Magyarázd meg!

Tettek	Emberi ÉN	jellem
érdekek		külső
	Viszonyulás más emberekhez	

Oszd meg a gondolataidat!

Milyen alapvető tulajdonságokkal jövünk a világra? Mit tanulunk életünk során?

Mit éreznek a gyerekek? Miből jöttetek rá?

Mikor éreztél félelmet, és mikor örömet? Mi a félelem, és mi az öröm?

SZERETNÉM MEGTUDNI, HOGY...

- Hogyan tanuljam meg megérteni magamat és másokat?

 Keresd meg a Kisszótárban az **egyéniség, érzés, érzelem** szavakat!
Ismerd meg a jelentésüket!

Ismerd meg mások véleményét is!

Mindnyájan másak vagyunk, egyikünk sem tökéletes. Nincs olyan ember, akiben egyesülne minden: szépség, gerinccesség, ész, ízlés és hűség. Mindenki másként szép, és nehéz megmondani, ki a legjobb valójában.

Muraszaki Szikibu, japán író

 Te már tudod, hogy minden ember a maga módján eredeti és megismételhetetlen. Ez megmutatkozik a külsőben és az emberi tulajdonságokban is. A külsőnk: a bőrszín, a haj, az orr már a születésünktől fogva látható. Az emberi tulajdonságok pedig egész életünk folyamán alakulnak és fejlődnek. Az ember fejleszti a gondolkodását, a nyelvét, emlékezetét és figyelmét, megtanul másokkal társalogni, megtanulja a társadalmi magatartásformákat. Azt az embert, aki igyekszik fejleszteni a pozitív jellemvonásait, hasznos akar lenni mások számára is, egyéniségnek nevezik.

Valamikor régen felfedezték, hogy az emberben két világ lakozik. Az egyik a külseje. Ez látható. A másik az ember belső világa. Benne „laknak” a gondolatok, az emlékezet, az érzések, az érzelmek, a kívánságok, a képességek.

Az ember belső világa mindenkinél egyedi és megismételhetetlen, hiszen mindenkinek másak a kívánságai, érzései, érzelmei, jelleme. Ahhoz, hogy boldognak érezzük magunkat, fontos megismerni magunkat, belső világunkat, valamint elfogadni a többi embert. Az önismeret azt jelenti, hogy tisztában vagyunk tulajdonságainkkal, képességeinkkel, jellemünkkel. Hogyan lehet ezt elérni? Hogyan fogjunk hozzá? Először: gondolkozzunk, másodszor: figyeljünk, tegyünk fel kérdéseket önmagunknak, harmadszor: olvassunk sokat.

 Kit nevezünk egyéniségnek?

Mit kell megtanulnunk ahhoz, hogy boldogan éljünk?

Mi az önismeret?

 Nevezzétek meg az ember belső tulajdonságainak összetevőit!

 Olvasd el Igor Vacskov *Varázstükrök* című meséjének alábbi részletét!

Karina lenézett és meglátta a padlón a cicát, amint az éppen lábacsájával mosta a pofiját. A macska hirtelen emberi hangon szólalt meg.

– Ezek varázstükrök. A jószívű Varázslónő ajándékozta neked a születnapodra. A zöld tükörben olyannak látod magad, amilyennek elképzeled magad. A vörösben olyannak, amilyennek téged látnak mások. – A kék olyannak mutat, amilyen valójában vagy.

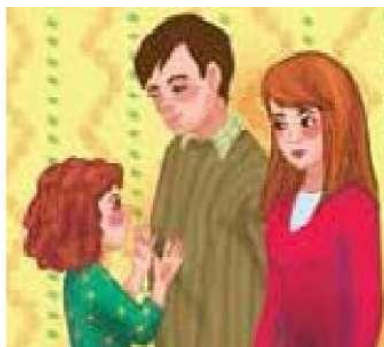
– De miért mutatnak ezek a tükrök más és más külsőt? – kérdezte szomorkásan Karina.

– A varázstükrök nemcsak a külsődet mutatják, – mondta a doromboló cica.

 Mit ábrázoltak a varázstükrök?

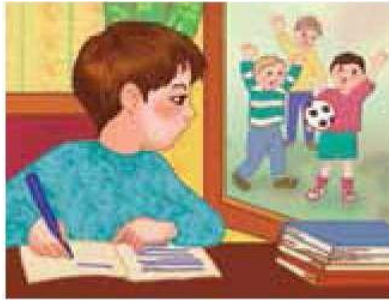
 Hogyan születnek az érzések? Nézd meg a rajzokat!

 Miről ábrándozott Anna? Teljesültek-e az álmai?

Mit érzett Anna?

Miből jöttél rá, hogy Anna boldog?

- Milyen kívánságai voltak Misinek? Teljesültek-e? Milyen érzések ébredtek benne ezzel kapcsolatban?
Mi mutatja, hogy Misi elégedetlen?
 Az ember érzései szoros kapcsolatban állnak a kívánságaival.

Amennyiben teljesülnek az emberek kívánságai, akkor örülnek, elégedettek, boldognak érzik magukat. Amennyiben nem, akkor szomorúak vagy mérgesek lesznek. Az érzések kifejezését a gesztusokból, a mozdulatokból, az arckifejezésből vehetjük észre.

Nincs abban semmi rossz, ha az emberek szomorkodnak vagy mérgelődnek. Az a rossz, amennyiben ezek az érzések sokáig tartanak. Az még rosszabb, ha az ember a negatív érzései miatt megsért másokat. Ezért kell megtanulnunk érzéseink fölött uralkodni.

MEGTUDTAM, HOGY...

- azt az embert, aki jellemét pozitív irányban fejleszti, igyekszik másokon segíteni, nevezhetjük egyéniségnek.

ARRA TÖREKSZEM, HOGY ...

- megértsem a többi embert.

4. §. Az igazi egyéniség

Ismétlés

Fejezd be a mondatot!

- Egyéniség az az ember, aki ...

Magyarázd meg!

$$\text{Siker} = \text{képesség} + \text{munkabírási}$$

 Szerinted kit neveznek ismert embernek? Milyen híres embereket ismersz? Jellemük szilárdsága fontos szerepet játszott-e sikerük elérésében?

Oszd meg a gondolataidat!

Miért nevezik igazi egyéniségeknek az alább jellemzett személyeket?

Olga Szviderszka – az ukrán sport büszkesége, úszónő, nemzetközi sportmester, számtalan világbajnokság aranyérmese a mozgáskorlátozottak és gyengén látók kategóriájában.

A montreali világbajnokságon hét aranyérmet szerzett és hat világcsúcsot döntött meg.

Jegor Gyementyev – ukrán kerékpáros, a 2012-es nyári paralimpiai játékok kétszeres győztese.

2011-ben autóbaleset következtében gerinctörést szenvedett. Négy hónapon keresztül ágyhoz volt kötve. Az orvosok megtiltották a mozgást. Ám Jegor legyőzte a betegséget, és ismét kedvenc sportját űzi.

Leszja Ukrajinka – finom, törékeny, rendkívül tehetséges asszony. Súlyos beteg volt, de legyőzte a betegséget, és nem hagyta abba a versírást. Leszja Ukrajinka nem törődött bele sorsába, igazi kemény egyéniség volt.

SZERETNÉM MEGTUDNI, HOGY...

- Kit neveznek igazi egyéniségnek?

 Keresd meg a Kiszótárban (141. o.???) a **siker** szót. Értelmezd a jelentését!

Ismerd meg mások véleményét is!

Magyarázzátok meg a szólások jelentését!

- Aki az életben nem találkozott nehézségekkel, soha nem lesz igaz ember.
- Az akarat mindent legyőz!
- Aki a népért élt, az örökkő él!

Olvasd el a példázatot!

A két barát és a koldus

Élt egyszer a faluban két jó barát: András és István. Egy napon, amikor éppen ücsörögtek, és arról ábrándoztak, hogy milyen hőstetteket fognak majd véghezvinni és ezáltal a nevük évszázadokon át fennmarad, akkor a beteg szomszéd néni arra kérte őket, hogy hozzanak neki vizet a kútról. András azt mondta, hogy ő most nagy hőstettekre készül, ezért nem foglalkozik butaságokkal. Ám István csendben felállt és hozott vizet. Ezek után mindennap átment a beteg nénihez, hogy segítsen neki.

Később egy öreg koldus ment oda hozzájuk, és élelmet kért tőlük. „Ne zavarj – mondta András, – te csak egy öreg koldus vagy, én pedig azon gondolkodom, hogyan etessem meg mindenkit a világon.” A barátja azonban felállt, bement a házba és kihozott egy darab süteményt. Az öreg megköszönte neki és azt mondta: „Nem az a koldus, akinek lyukas a zsebe, hanem akinek a lelke üres.

Nem az az igazi nagyság, aki magát annak tartja, hanem az, akit az emberek tartanak annak.”

Telt, múlt az idő. Az egyikükből nem lett semmi, a másik pedig fiatal kora ellenére elismert emberré vált, akinek az öregek is adtak a szavára. A jószívű és bölcs fiatal emlékét ma is őrzik, míg a másokra már senki nem emlékszik.

Miért tisztelték az emberek Istvánt? Miért tartották egyéniségnek?

Magyarázzátok meg az alábbi mondást!

Az emberek attól a pillanattól lesznek sikeresek, amikor elhatározzák, hogy mik szeretnének lenni.

Arkhimédész, ógörög tudós

Ismerd meg a kiváló tudóst!

A kiváló tudós, Arkhimédész az ókori Görögországban született, Szicília szigetén, Siracusa városban. Számos mértani alakzat – háromszög, kör, henger, kúp – területének a kiszámítását neki köszönhetjük.

Arkhimédész korának kiemelkedő mérnöke volt. Több mint negyven találmánya ismert, a többi között az „arkhimédészi csavar”, a planetárium, a nehéz testeket emelő gépezet és különböző harcászati hajító eszközök.

Amikor a Marcellus konzul vezette római hadak megostromolták Siracusát (olv. *szirakuza*), Arkhimédész ötletes gépezeteket szerkesztett, és a védők döntően ezeknek köszönhetően meg tudták tartani a várost. A gépek különösen a római hajóhadnak okoztak nagy veszteségeket.

Marcellus kénytelen volt visszavonulni: „Nos, meg kell állítanunk a háborút a mérnök ellen” – mondta. Hosszú ostromra kellett berendezkedniük. Végül csak árulásnak köszönhetően sikerült a rómaiaknak elfoglalniuk a várost.

Marcellus megparancsolta ugyan, hogy a nagy tudós életét kíméljék meg, de egy légionárius nem ismerte fel, és leszúrta.

Arkhimédész síremlékére a hengerbe írt gömb és kúp körvonalait, legkedvesebb tételének ábráját vésték.

A hadvezér Marcellus miért tiltotta meg katonáinak, hogy megöljék a tudóst?

Mi az oka annak, hogy még mindig emlékszünk Arkhimédészre, pedig halála óta rengeteg idő telt el?

MEGTUDTAM, HOGY...

- az igazi egyéniség olyan ember, aki legyőzi az útjában álló akadályokat, sikereket ér el az életben, mindig kész segíteni másokon.

ARRA TÖREKSZEM, HOGY ...

- hogy igazi egyéniség legyek.

5. §. Mire képes az ember?

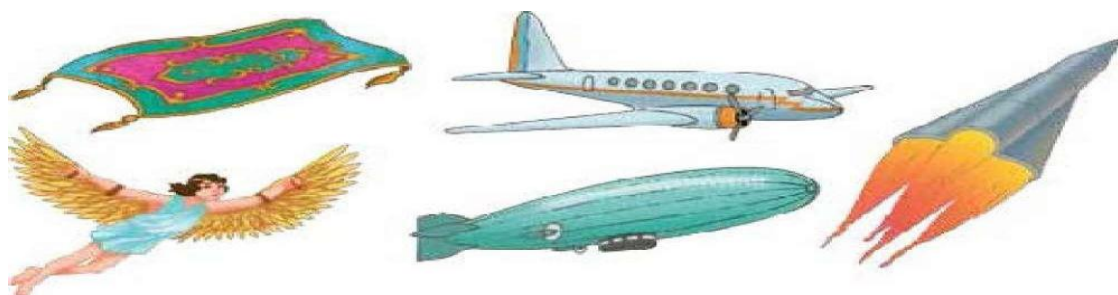
Ismétlés

Nevezhetjük-e egyéniségnek azt az embert, aki önálló döntéseket hoz és vállalja a tetteiért a felelősséget? Miért?

Mire képes az ember? Válaszd ki a megfelelő szavakat: *ugrálni, repülni, úszni, nőni, fejlődni, lélegezni, gondolkozni, alkotni, látni, olvasni, enni, megismerni!*

Oszd meg a gondolataidat!

Nézd meg a rajzokat!

 Miért tanult meg az ember repülni?

SZERETNÉM MEGTUDNI, HOGY...

- Milyen lehetőségei vannak az embereknek?

 Keresd meg a Kisszótárban (139. o.) a **lehetőség** kifejezést! Ismerd meg a jelentését!

Ismerd meg mások véleményét is!

 Magyarázd meg a szólások jelentését!

- Addig nyújtózkodj, ameddig a takaród ér!
- Többet ésszel, mint erővel!
- Ki mint vet, úgy arat.

 Már tudod, hogy születéssel is hozunk magunkkal bizonyos képességeket. Egyesek jól rajzolnak, mások gyorsan számolnak, megint mások pedig szépen járnak. Vannak olyanok is, akik szép termékeikkel kápráztatnak el bennünket. Viszont a tehetséget fejleszteni kell. Ahhoz, hogy tökéletesítsük képességeinket, munkaszeretőnek és kitartónak kell lennünk.

A munkaszeretet és kitartás szép példája volt az ismert ukrán író, Ivan Franko. Egy kis galíciai faluban született. Gyerekkorában édesapja kovácműhelyében hallgatta az egyszerű emberek elbeszéléseit. A szegények és szerencsétlen sorsú emberek iránti szimpátiája végigkísérte egész életét.

Franko ismert volt hatalmas munkabírásról. Ennek és kitartásának köszönhetően ért el kiváló sikereket, ismert író és mesélő, társadalmi tényező, műfordító lett belőle.

Galina Ulanova Szentpéterváron született balett-művészek családjában.

Kilencéves korában bejutott a szentpétervári koreográfiai intézetbe.

Tudta, hogy a balett-művész élete kemény munkát jelent. Mindenkit elkápráztatott elkötelezettségével és munkabíráásával. A legfontosabb

szó az életében a „kell” volt. Nagyon gyorsan ő lett az egyik legjobb növendék az osztályában.

A koreográfiai intézet befejezése után az opera és balett-színházba került. Eleinte nem ment minden úgy, mint a karikacsapás, de ő kitartóan gyakorolt. A foglalkozások után a törölközője csuromvizes volt mindig. A kitartó munka meghozta a gyümölcsét.

A balett szerelmesei istennőnek nevezték. Sikerei csúcsán, mint addig mindig: korán kelt, kitartóan dolgozott, soha nem késett a próbákról, megbecsülte a többi embert. A szerepekre készülve mindig sokat olvasott.

Az ismert balerina rengeteg tehetséges tanítványt nevelt. Növendékei úgy emlékeznek rá, mint remek és türelmes tanárra.

Ulanova az egyetlen olyan balerina, akinek már életében szobrot állítottak Szentpéterváron és Stockholmban. Hollandiában tulipánfajtát neveztek el róla. Lakásában múzeumot alakítottak ki.

Milyen jellemvonásaival hódította meg Galina Ulanova az őt kedvelőket?

Melyik szó volt a legfontosabb az életében?

Jel Fejezzétek be a mondatot!

Galina Ulanova azért lett híres balerina, mert ...

MEGTUDTAM, HOGY...

- minden ember előtt megvan a lehetősége annak, hogy megvalósíthassa álmait;

- az embernek álmai eléréséhez akaratra, munkabíráásra és kitartásra van szüksége.

ARRA TÖREKSZEM, HOGY ...

- megvalósítsam álmaimat, amit kitartó munkával érhetek el.

6. §. A siker elérése

Ismétlés

Fejezd be a mondatot!

- A siker az ...
- A siker eléréséhez az embernek ...

Olvassátok el Donald Bisset példabeszédét!

Comodo, a sárkány

Volt egyszer egy sárkány. Comodónak (olv. *komodó*) hívták. Tüzet tudott okádni, ezért az emberek féltek tőle. Amikor meghallották, hogy járkál, mindenki elfutott előle és bezárkózott. Comodo nem tudott csendben járni, mert három pár lábbelit hordott, hiszen hat lába volt. A hat csizma borzasztóan recsegett járás közben.

Egyszer Comodo véletlenül találkozott egy kislánnyal, akit Suzynek hívtak és aki nem félt tőle.

– Te miért okádsz tüzet? – kérdezte tőle. – Mindenkit retteg tőled így!

– Hát, – felelte a sárkány – én ... nem tudom. Még nem gondoltam erre. Mi legyen? Ne ijesztgessek vele?

– Természetesen, nem kell – mondta Suzy.

– Akkor jó, nem teszem többet – ígérte meg Comodo.

Elköszöntek egymástól, Suzy is hazament. Már sötétedett, de a lámpagyújtogató Charlie valamilyen oknál fogva nem gyújtotta meg a lámpákat, a járókelők nem látták az utat a sötétben.

Kiderült, hogy egész nap nem kelt fel az ágyban maradt Charlie. Előző nap elfáradt, nem tudta magát kipihenni. Elaludt és álmában szendvicset rágcsált.

A város polgármestere, William nagyon mérges volt.

Ekkor Suzy-nek támadt egy ötlete. Elszaladt Comodo barlangjához, és elhozta őt a városba. Ketten végigjárták a város utcáit, a sárkány tüzet lehelte és meggyújtotta a lámpákat.

A város lakói nagyon megörültek, azóta nem félnek a sárkánytól. Minden évben, amikor Charlie szabadságra ment, Comodót hívták el lámpát gyújtogatni.

 Miért féltek eleinte Comodótól, a sárkánytól? Miért szerették meg később?

SZERETNÉM MEGTUDNI, HOGY...

- Hogyan érhető el siker?

 Keresd meg a Kisszótárban (141.o.???) a [filozófus](#) szót. Ismerd meg a jelentését!

Ismerd meg mások véleményét is!

 Olvasd el a híres emberről szóló elbeszélést!

Az ókori Kínában élt Konfucius, a filozófus. Nemes, de elszegényedett családban született. Apja bátor harcos volt, hatalmas fizikai erővel bírt. Amikor meghalt, Konfucius hároméves volt.

Tizenhat volt, amikor édesanyját is elveszítette. Nehéz gyerekkora szegénységben telt, ennek ellenére tanult emberré vált.

Abban a korban, amikor Konfucius élt, az számított tanult embernek, aki hat művészeti ágat ismert: az etikettet (viselkedés kultúra), a zenét, az íjászatot, harci szekér irányítását, tudott olvasni, ismerte a matematikát, azaz tudott számolni.

Eleinte Konfucius hivatalnok volt, aztán megalapította Kína első magániskoláját. Elmondások szerint háromezer tanítványa volt. Bölcséletet tanított nekik és hamar nagyon ismertté vált. Gyakran fordultak hozzá tanácsért az ókori Kína vezetői is.

Mit tanított Konfucius?

Azt vallotta, hogy minden embernek becsületesen kell dolgoznia, jónak és igazságosnak kell lennie, és ahhoz az elvhez tartania magát, hogy: „Amit nem kívánsz magadnak, ne kívánd azt másnak sem”. A családban jó kapcsolatok legyenek: az idősebbek szeressék a fiatalabbakat, gondoskodjanak róluk, a fiatalok becsüljék a szüleiket.

Halála után Konfuciust tiszteletére több templomot is építettek Kínában. A bölcselő házában múzeumot rendeztek be. Konfuciust tanításait nemcsak Kínában, hanem világszerte ismertek.

Konfucius mondásai közül rengeteg vált szállóigévé. A mai kínaiak gyakran idézik ezeket. Például: „Három ember közül, akik szembe jönnek velem, mindig akad egy, aki a tanítóm lehetne” (vagyis mindenkinek megvan a maga méltósága, ezért az emberek kötelesek egymástól tanulni).

Ki a filozófus? Mire tanított Konfucius?

Magyarázd meg Konfucius mondásait!

Csak az számít hibának, amit nem lehet kijavítani.

Gondolkodás nélkül tanulni: kárba veszett munka. Tanulás nélkül gondolkodni viszont veszélyes.

MEGTUDTAM, HOGY...

- sikert többféleképpen lehet elérni;
- a tudásnak óriási jelentősége van az ember életében.

ARRA TÖREKSZEM, HOGY ...

- tanult ember legyek.

7. §. A kitartás az emberi jellem fontos tulajdonsága

Ismétlés

Milyen módon érhetjük el a sikert?

Bizonyítsd be, hogy a tudásnak óriási jelentősége van az ember számára!

 Keresd meg a Kisszótárban a **tehetség** szót! Ismerd meg a jelentését!

 Olvasd el a tehetségről szóló példabeszédet!

Egy gazdag ember egyszer hosszú útra készült egy távoli országba. Szolgáira bízta a házat, pénzt adott nekik. Az egyiknek öt talentumot, a másiknak kettőt, a harmadiknak egyet adott.

Sok idő telt el. Egyszer váratlanul hazaérkezett és magához hívatta a szolgákat, hogy megtudja, hogyan gazdálkodtak a talentumokkal.

Kiderült, hogy az első szolga ügyesen használta fel a kapott pénzt, még szerzett is hozzá öt talentumot. A második is megduplázta a pénzét. A gazda elégedett volt és megígérte, hogy megjutalmazza a munkaszerető szolgákat.

A harmadik csak azt adta vissza, amit kapott, mert elásta az érmét a földbe a gazda visszatértéig. A gazda feldühödött, lustának nevezte a szolgáját. Azért, mert a szolga nem gondoskodott a pénz megduplázásáról, többet nem bízott rá semmit.

Azóta nevezik az emberek képességeit tálentumnak (tehetségnek). Minden ember kapott valamihez tehetséget: kezügyességet, józan eszet, adottságot az alkotáshoz, vagy csak jószívűséget. Ezeket a tulajdonságokat használni kell. A „talentumot nem szabad a földbe ásni”.

O. Men hitszónok nyomán

Miért „ne ássuk el a talentumot”?

SZERETNÉM MEGTUDNI, HOGY...

- Milyen tulajdonságokkal kell rendelkezni ahhoz, hogy „ne ássuk el a talentumunkat”?

Ismerd meg mások véleményét is!

Olvasd el a szöveget!

Pelé titka

A híres brazil futballista igazi neve: Edson Arantes do Nascimento (olv. *edszon arantesz do naszkimento*). 1940. október 23-án született szegény családban. A foci kedvenc játéka volt Edsonnak. Édesapja szintén futballista volt korábban. Ő lett fia első mestere.

Hétéves korában kezdett játszani a helyi kölyökcsapatban, 17 évesen pedig már világbajnok volt.

Huszonegy évig játszott Pelé. Háromszoros világbajnok és kétszeres Interkontinentális Kupa-győztes. Pelét a *legjobb sportolónak* és a *XX. század legkiválóbb futballistájának* nevezik.

Miben rejlik Pelé titka? Képességeiben és jellemében. Mindenkinél gyorsabb volt, és mindenkinél magasabbra tudott ugrani. Kiváló adottságai ellenére rengeteget edzett, csiszolta technikáját.

A foci királya mindig jólelkű, fogékony és kedves volt a társakkal szemben. Soha nem szállt a fejébe a dicsőség, és azt vallotta, hogy a

futball csapatjáték: „Közös összefogás nélkül nincs győzelem a futballban.”

Pályafutása befejezése után Pelé megfordult a világ számos országában, mint a sportág nagykövete, szerepelt filmekben, dalokat írt. A foci királya saját sportiskolát nyitott, ahol a szegény családok gyermekei ingyen tanulhatnak.

A világon mindenütt szerették és szeretik Pelét. Amikor Afrikában lépett pályára, két napra még a háborút is felfüggesztették. Amikor megírta önéletrajzi könyvét *Én, Pelé* címmel, akkor a brazil analfabéták elkezdték tanulni az ábécét, hogy elolvashassák a híres ember emlékiratait.

Pelé azt vallja: „A világon minden gyerek úgy szeretne játszani, mint én, ezért óriási a felelősségem. Nemcsak azt kell nekik megmutatnom, hogy milyen legyen egy focista, hanem azt is, hogy milyen ember legyen”.

Minek köszönhető, hogy Pelé híres futballista lett?

Mi tetszik nektek leginkább Pelében?

Pelé szerint a pályán három szabályt kell betartani: „Gondolkozz, dönts, cselekedj!”.

Szerinted ezek a szabályok a civil életben is érvényesek?

Olvassátok el, és magyarázzátok meg az alábbi gondolatokat!

Nem a mennyiség, hanem a minőség számít.

Életed árán is védj meg a bajtársadat!

Egy tudós három tudatlannal ér fel.

Akit a kígyó egyszer megcsípett, az már a gilisztától is fél.

O. Szuworov, híres orosz hadvezér

MEGTUDTAM, HOGY...

- a kitartás fontos jellemvonás, segít a cél elérésében.

ARRA TÖREKSZEM, HOGY ...

- kitartó legyek céljaim elérésében.

8. §. A társalgás szerepe az ember életében

Ismétlés

Fejezd be a mondatot!

- A társalgás arany szabálya abban rejlik, hogy ...

Oszd meg a gondolataidat!

Miért van szüksége az embernek a társalgásra?

 Nézd meg a rajzokat! Hogyan társalognak a gyerekek?

 Kell-e tanulni a társalgást?

SZERETNÉM MEGTUDNI, HOGY...

- Mi a társalgás?
- Milyen szerepe van a társalgásnak az ember életében?

 Keresd meg a Kiszótárban a **társalgás** szót! Ismerd meg a jelentését!

 Magyarázzátok meg az alábbi gondolatokat!

Társalogj azokkal, akiktől tanulhatsz valamit! A barátokkal való társalgás a tudás iskolája lesz, a beszéd pedig kellemes tanulás. A barátaidra úgy tekints, mint a mestereidre, és váljon hasznodra a beszélgetés élménye.

*B. Gracian y Morales (olv. graszian i morales),
spanyol író és filozófus*

 Nehéz elképzelni életünket társalgás nélkül. Az embert elkíséri mindenhová: a családban, az iskolában, a munkában, sportolás közben, utazáskor, még olvasásakor is társalgunk. az emberek azért társalognak, hogy tanuljanak, tapasztalatot cseréljenek.

Amikor a szüleiddel beszélsz, akkor a család hagyományaival is ismerkedsz. Beszélgetsz a tanárokkal, amikor olvasni, írni, számolni, fogalmazni tanulsz. Társalogsz a barátaiddal, megtanulod megérteni az embereket és önmagadat is.

A társalgás lehetősége az ember számára igazi kincs.

Ismerünk olyan történetet is, amikor a kisgyerekeknek nem volt lehetősége arra, hogy megtanuljon beszélni. A gyerek az erdőben nevelkedett: megtanult élelmet szerezni, rejtekhelyet készíteni, hogy legyen hol elbújni rossz időben. Viszont mivel nem volt kitől megtanulnia beszélni, nem lettek emberi tulajdonságai sem: nem tudott két lábon járni, beszélni, gondolkozni és úgy cselekedni, ahogy az emberek tudnak.

Az ember csak a társadalomban válik emberré: megtanul beszélni, megtanulja a viselkedés szabályait, tudást szerez, megismeri magát és másokat.

Társalgáskor különböző hatások érnek minket, amelyek nem mindig kellemesek. Azért kell megtanulnunk a társalgást, hogy az emberi kapcsolataink hasznosak és kellemesek legyenek.

 Nézzétek meg a képeket! Mennyiben segíti az embereket a társalgást!

 Társalgók és tanulok címmel végezz felmérést!

Kikkel társalogsz a nap folyamán? Meséld el, mit tanulsz, és mit érzel, amikor a családdal, a barátaiddal, tanáraiddal beszélgetsz?

 Olvassátok el az emberek gondolatait, amelyek a társalgás során felmerülnek! Válasszátok ki közülük azokat, amelyek kellemessé és elfogadottá teszik a közös társalgást!

- Én fontos ember vagyok, te nem.
- Én fontos ember vagyok, de te is az vagy.
- Engem érdemes meghallgatni, amit viszont te mondasz, arra nem érdemes figyelni.
- Azt akarom, hogy megértsenek, te is azt akarod, hogy téged is megértsenek.
- Nekem vannak érzéseim, és neked is vannak érzéseid.

 A pszichológusok szerint a sikeres társalgáshoz jó tudni a következő szavakat. Olvasd el ezeket! Egyetértesz a pszichológusokkal?

- Elismerem, hogy a hibát én követtem el.
- Te ezt nagyszerűen csináltad!
- Te hogy gondolod?
- Adj tanácsot!

- Nagyon köszönöm!
- Mi

MEGTUDTAM, HOGY...

- a társalgás nagyon fontos az ember számára;
- társalgás nélkül az ember nem fejlődik.

ARRA TÖREKSZEM, HOGY ...

- megtanulni és betartani a társalgás szabályait.

9. § Viselkedéskultúra

Ismétlés

Ismételd meg az eddig tanultakat!

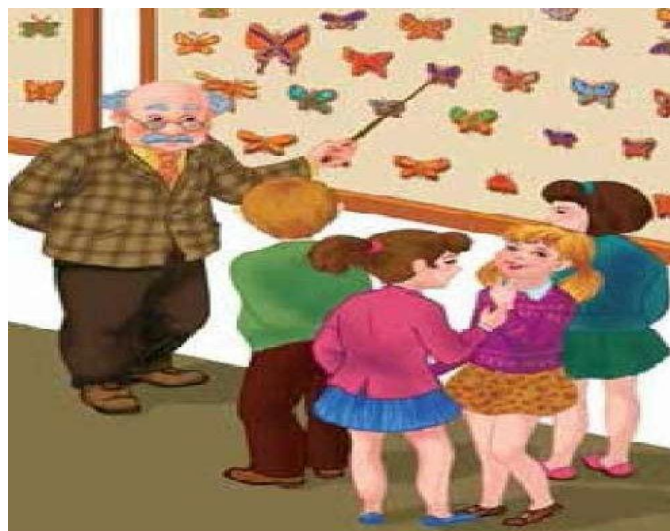
Hogyan viselkedsz tanulóként?

Hogyan viselkedsz, mint a család legfiatalabb tagja?

Hogyan viselkedsz utasként az autóbuszon és a vonaton?

Oszd meg a gondolataidat!

A kép alapján mesélj arról, hogy miért viselkednek helytelenül a gyerekek! Ez mihez vezethet?

Olvassátok el Vaszil Szuhomlinszkij elbeszélését!

Jóllaktak, felálltak és elmentek

A nénike háza mellett hatalmas almafa áll. Bő termése van az idén. Az ágak roskadoznak a súlyuk alatt.

Beköszöntött az ősz. Megérett a termés. Három vidám iskolás – Petro, Mikola és Iván – jön arrafelé. Látják, hogy a fa tele van illatos piros almával.

Petro azt mondja:

– Gyertek, kérjünk almát a nénitől.

Kértek. A nénike még hívta is őket:

– Gyertek gyerekek, szedjétek magatoknak almát, egyetek belőle.

Egy vödör almát szedtek. Leültek, esznek. Az almacsutkákat eldobálják a ház körül. Jóllaktak, felálltak és hazamentek. Elfelejtették megköszönni, az eldobált csutkákról már nem is érdemes beszélni: szétdobálták.

Elfáradt a nénike, sóhajtott, majd összeszedte a csutkákat, és odaadta azokat a kecskének.

Hogyan minősítitek a fiúk cselekedetét? Nevezhetjük őket jól nevelteknek? Milyen viselkedési szabályokat szegtek meg?

SZERETNÉM MEGTUDNI, HOGY...

- Milyen szabályai vannak a helyes magatartásnak?

Keresd meg a Kisszótárban a **viselkedéskultúra** kifejezést! Ismerd meg a jelentését!

Ismerd meg mások véleményét is!

Az ember arcának, ruhájának, lelkének és gondolatainak is csodálatosaknak kell lenniük.

A. Csehov, orosz író

 Az ábra alapján magyarázd el, hogy mit jelent a viselkedéskultúra!

Viselkedéskultúra

	beszédkultúra	társalgási kultúrája	öltözködési kultúra
--	---------------	----------------------	---------------------

 Olvass el egy részletet Dmitro Lihacsov *Levelek a jóról és a szépről* című könyvéből!

A nevelésről

Jó nevelést nemcsak a családban vagy az iskolában kaphatunk, hanem magunkat is nevelhetjük.

Csak tudnunk kell, hogy mi az igazi jólneveltség.

Meggyőződésemm például, hogy az igazi nevelést elsősorban otthon kapjuk a családban, a hozzátartozónkkal való kapcsolatok során.

A jól nevelt ember az, aki akar és tud is megfontolt lenni másokkal szemben, aki számára az udvariasság nemcsak könnyű és megszokott, hanem kellemes érzés is. Olyan ember, aki egyformán udvarias mind az idősekkel, mind a fiatalokkal.

A jól nevelt ember soha nem harsány, tekintettel van mások idejére („A pontosság a királyok udvariassága”, tartja a mondás), mindig teljesíti az ígéreteit.

A jól nevelt ember magatartásának alapja az is, hogy az ember ne zavarjon másokat, gondoskodik arról, hogy mindenki jól érezze magát.

Ahhoz hogy jól neveltek legyünk, nem kell százféle szabályt betartanunk, csak egyet kell megjegyeznünk – legyünk tisztelettudóak másokkal szemben. Ha ezt betartják az emberek és még egy kis találékonysággal eszünkbe jutnak a helyes viselkedés alkalmazásának további szabályai.

 Milyen embert tart jól neveltnek Dmitro Lihacsov?

 Egészítsétek ki az ábrát *A nevelésről* című levélben olvasottak alapján!

Nem hangoskodik	A jól nevelt ember	Figyel mások idejére

 Mi jellemzi a jól nevelt ember beszédkulturáját?

Mi jellemzi öltözködési kulturáját?

Mi jellemzi társalgási kulturáját?

MEGTUDTAM, HOGY...

- a kulturált viselkedés legfőbb szabálya—tisztelettel viseltetni mások iránt

ARRA TÖREKSZEM, HOGY...

- betartsam a kulturált viselkedés szabályait

10. §. Tanuljunk kulturáltan viselkedni társalgáskor, beszélgetéskor, öltözködésben!

Ismétlés

Milyen „varázsszavakat” ismersz? Az alábbi szavak közül előbb a kérés, majd a köszönet szavait válaszd ki!

Kérem, tessék, jó egészséget, köszönöm, elnézést, jó napot, minden jót, üdvözlöm, bocsásson meg, bocsánat, viszontlátásra, üdv’, ne utasítson vissza, bocs’, köszönöm.

Oszd meg a gondolataidat!

Magyarázd meg, hogy te miként értelmezed a mondásokat!

- Beszélni és nem gondolkodni, ugyanazt jelenti, mint lőni, de nem célozni.
- Akinek nem inge, ne vegye magára.
- A kedves szavak olyanok, mint a tavaszi eső.
- A meleg szavaktól a jég is megolvad.

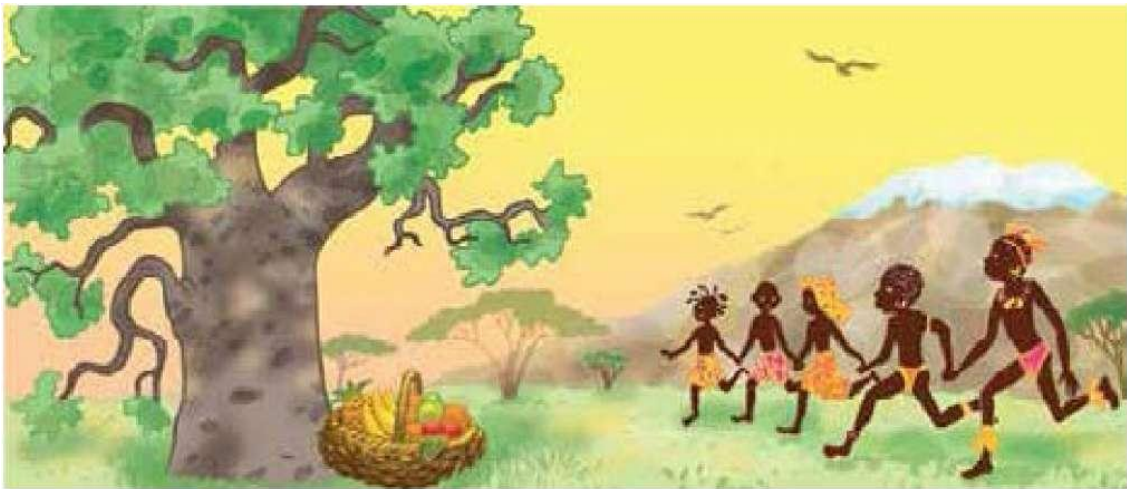
Ismerd meg mások véleményét is!

 Olvasd el az elbeszélést! Gondolkozz el azon, miért viselkedtek így a gyerekek!

Egyszer egy tudós felajánlott egy játékot az afrikai törzsben élő gyerekeknek. A fa mellé tett egy kosarat tele gyümölccsel és azt mondta a gyerekeknek: „Az, aki közületek elsőként fut el a fához, kap egy kosár édes gyümölcsöt”. Amikor jelezte nekik, hogy elindulhatnak, a gyerekek erősen megfogták egymás kezét és egyszerre eredtek futásnak, majd utána együtt ették meg az édes gyümölcsöket.

A megdöbben tudós megkérdezte tőlük, hogy miért futottak együtt, hiszen bármelyikük nyerhetett volna és egyedül az övé lett volna a zamatos gyümölcs. A gyerekek erre azt felelték, hogy: „Obonátó”. Az ő nyelvükön ez azt jelentette: „Én azért létezem, mert mi létezünk.”

Lehet úgy boldog az ember, ha a többiek nem azok? „Obonátó”.

 Te hogy értelmezed azt a mondást, hogy „Én azért létezem, mert mi létezünk”? Vajon betartják-e a gyerekek a társalgás arany szabályait?

SZERETNÉM MEGTUDNI, HOGY...

- hogyan kell betartani a kulturált viselkedés szabályait?

 Keresd meg a Kiszótárban a **beszédkultúra**, a **társalgás kultúrája**, **etikett** szavakat! Ismerd meg a jelentésüket!

 Az etikett bizonyos szabályai különböznek az általános viselkedési normáktól. Az ábra alapján magyarázzátok meg milyen fajtái vannak az etikettnek!

	szakmai, szolgálati	
telefonos	Etikett	esküvői
gyásszal kapcsolatos		nyelvi
	koncert-, színházi	

 Magyarázd meg a mondásokat!

- Jó szóval bármit elérhetsz.
- Jó annak, aki tud beszélni.
- Ne szólj szám, nem fáj fejem!
- Sok beszédnek, sok az alja.

A társalgási etikett alapvető szabályai

1. A fiatalabbak előre köszönnek az idősebbeknek.
2. A férfiak előre köszönnek a nőknek.
3. A helyiségben a belépő köszön előbb.
4. Amikor kilépsz a helyiségből, feltétlenül köszönj el.
5. Faluhelyen mindenki köszön a másoknak, még az ismeretleneknek is.
6. Nem szabad csúnya, sértegető és pocskondiázó szavakat használni.
7. A szülők ne veszekedjenek egymással a gyerekek előtt.

 A felsorolt szabályok közül melyek a köszöntés, és melyek az elköszönés szabályai?

 Keresd meg azokat a kifejezéseket, amelyek nem felelnek meg a beszéd normáinak!

- Én, vagyis, nézem, ő pedig ízé...
- Beszéd közben olyan szavakat használj, amelyeknek ismered a jelentését!
- Ő, szóval, beszél, beszél, és én, szóval...
- A kék sál rövidebb, mint a piros sál.
- Ez a kifejezés nagyon bonyolult.
- Én, ízé, elmentem a moziba, és ott ízé...

Végezz felmérést arról, hogy melyek a kulturált társalgás szabályai! Milyen szituációk és beszélgetések mutatnak példát a kulturált társalgásból? Milyen következményei lehetnek a kulturált társalgás szabályai megszegésének?

Mondj olyan példát, amikor halkan kell beszélni vagy hangosabban a megszokottnál!

MEGGYŐZÖDTEM ARRÓL, HOGY...

- a környezetemben élők hozzáállását az emberekhez a viselkedésük határozza meg.

ARRA TÖREKSZEM, HOGY...

- betartsam a kulturált viselkedés szabályait.

11. §. A viselkedés szabályai vendégségben. A vendéglátás szabályai

Ismétlés

Mire gondolt Konfucius, a filozófus, amikor azt állította, hogy: „Az etikett minden erény forrása”? Magyarázd meg az etikett szó jelentését!

Oszd meg a gondolataidat!

Mi a vendéglátás?

 A képek alapján mesélj arról, hogy miként fogadják a vendégeket a különböző népeknél! Tekinthetjük-e a vendégfogadást felelősségteljes dolognak?

SZERETNÉM MEGTUDNI, HOGY...

- Mi a vendégfogadás?

 Keresd meg a Kiszótárban a vendég szót! Ismerd meg a jelentését!

Ismerd meg mások véleményét is!

 Milyen szabályai voltak a vendégfogadásnak a Kijevi Ruszban?

Bárhová mentek, bárhol álltok –itassátok és etessétek meg előbb az érkezőt. Tiszteljétek a vendéget, bárhonnan is jött, akár egyszerű ember, akár ismert, akár nagykövet. Ha nem tudtok ajándékot adni, akkor étellel és itallal kínáljátok! Ők tovább mennek és elviszik mind a jó, mind pedig a rossz hírünket.

Volodimir Monomah, kijevi nagyfejedelem

 Hogyan értelmezed a mondást?

- Aki ajtót nyit az embereknek, nem marad barátok nélkül.

 Vendéglátás – népi hagyomány, amikor szeretettel és tisztelettel fogadjuk és kínáljuk a vendégeket, erre készülünk, és ezt szívesen tesszük.

Elődeink a régi időkben azt vallották, ha vendég érkezik a házba, akkor vele van Isten is. Ezért a vendégeket szívélyesen fogadták, volt külön helyiségük a vendégek fogadására. Volt ott asztal különféle italokkal és ételekkel, tiszta terítővel.

A vendégeket asztalhoz ültették és különböző mondókákat mondtak: „Foglaljanak helyet, hogy a gyerekek tudjanak aludni” „Foglaljanak helyet, hogy minden rendben legyen”. Kínálás közben mondogatták: „Amink van, annak örülünk”, „Ami a házban van, annak örülünk”, „Amink van, azzal fogadunk mindenkit”.

A vendéglátásnak és vendégfogadásnak régi hagyományai vannak. Vendégnek lenni és vendégül látni valakit, valóságos művészet. A vendégszeretet nemcsak egyes emberekre, hanem egész népekre is jellemző. Ez jellemző miránk is...

 Milyen vendéglátási szokások maradtak fenn a mai napig? A ti családodok hogyan fogadja a vendégeket?

 Olvassátok el Vaszil Szuhomlinszkij elbeszélését!

Mamának soha nincs ideje...

Toljához, a lassú, kényelmes kisfiúhoz ma vendég érkezett, az osztálytársa, Szasko.

Tolja a kezébe adott egy rajzokkal teli könyvet, leültette a barátját a díványra, ő pedig átment az éléskamrába. Tudta, hogy várja őt a mindennapi ingyencsége, egy dobozos fagyí.

Tolja kinyitotta a kamrát, elvette a dobozt és a kanalat, majd elkezdett lakmározni. Amikor fagyit ehet, akkor mindenről megfélekedezik. Arról is megfélekedezett, hogy a vendég a díványon ül.

Mikor megette a fagyit, Szaskóra nézett. Tolja még soha nem látta ilyennek. Furcsának tűnt. Mintha valamitől nagyon szomorú lenne.

Tolja az asztalra tette a dobozt, odament Szaskóhoz és megkérdezte:
– Mi van veled?

– Semmi. Haza kell mennem, - mondta csendesen Szasko, majd felállt és kiment a szobából.

Tolja még jobban elcsodálkozott. Nem tudta felfogni, mi történhetett.

– Mama, Szasko miért ment haza? – kérdezte Tolja az anyjától, aki a konyhában foglalatzkodott.

– Nincs nekem időm sem Szaskóval, sem pedig veled foglalkozni

Miért ment haza Szasko?

Hogyan legyél jó vendég?

- Idejében érkezz meg oda, ahová meghívtak!
- Tiszteld a házigazdát és vendégeit!
- Ne okozz fölösleges problémákat!
- Ne maradj túl sokáig, ha vendégségben vagy!

Hogyan fogadjuk a vendégeket?

- A meghívottal közöld, hogy hányra várod, mondd meg neki, hogy milyen alkalomra szól a meghívás: születésnap, ebéd.
- Annyi vendég legyen, hogy ne zavarják egymást. A pszichológusok szerint az optimális szám a 12 fő.
- Legyél figyelmes a vendégeiddel, bármennyien is vannak, és bárkivel is jöttek.
- Ne hagyd magukra őket. Ha ki kell menned valahová, kérj elnézést.
- Az helyeket az asztalnál jó előre jelöld ki. A házigazdától jobbra és balra a legközelebbi barátok üljenek.
- Apróságokra – eltört pohár, kiöntött szósz - ne figyelj oda.

MEGTUDTAM, HOGY...

- a vendéglátás azt jelenti, hogy kész vagyok és akarok is vendégeket fogadni.
- a vendéglátásnak szabályai vannak.

ARRA TÖREKSZEM, HOGY...

- betartsam ezeket a szabályokat.

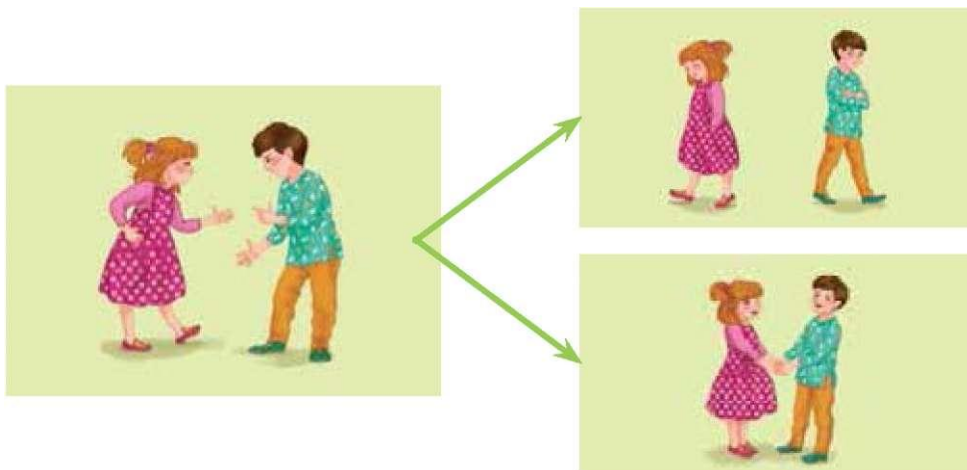
12. §. A társalgás kultúrája. Konfliktusok

Ismétlés

Olvasd el a szavakat! Válaszd ki a *veszekedni* kifejezés szinonimáit!
Veszekedni, megegyezni, megfontolni, érvelni, érdeklődni,
konfrontálódni, beszélgetni, verekedni, mutatni.

Oszd meg a gondolataidat!

Szerinted mi a konfliktus?

SZERETNÉM MEGTUDNI, HOGY...

- Mi a konfliktus?

 Keresd meg a Kiszótárban (137–140. o.???) a **konfliktus**, **megbeszélés**, **vita**, **veszekedés** szavakat. Ismerd meg a jelentésüket!

Ismerd meg mások véleményét is!

 Hogyan értelmezed ezt a nyilatkozatot?

Az idősebbek előtt illik hallgatni, a bölcseket meg kell hallgatni, a feljebbvalód előtt meg kell hajolni, a hozzád hasonlókkal és a fiatalokkal egyenrangúan, ravaszkodás nélkül kell beszélni, ésszel érvelni, nem dühöngve, senkit meg nem sértve a beszédben, keveset nevetve, szemlesütve, de a lelkünket felemelve.

*(Volodimir Monomah,
kijevi nagyfejedelem)*

 Olvassátok el Marija Prigara versét! Miért haragszanak a kislányra az iskolában? Elmondhatjuk-e hogy ő állandó konfliktusban áll az osztálytársaival? Adjatok neki tanácsot, hogyan viselkedjen!

A csendes kislány

Miért haragszanak rám az iskolában?
Én senkit nem bántok általában.
Senkivel nem veszekszem, ülök szépen csendben,
Mégis katasztrofális lett a helyzetem.

Ezeket mondtam, – ez az én szokásom –
Gálja varkocsa olyan, mint az egér farka,
Kátya szoknyája kész lábtörlő,
Cipője csónakhoz hasonló,
Tánya haja nem látott fésűt,

Marijanka szeme kicsi és kancsal,
 Leszja füzete tele van pacával,
 Mocskos a keze a másolástól.
 Igazat mondok mindenkinek... Mi ebben a furcsa?
 Én senkit nem bántok általában.
 Ülök csendben itthon és az iskolában,
 Fel nem foghatom miért is utálnak!

Végezz felmérést „Milyen konfliktusba kerültem?” témában!
 Nézd meg a gyerekek által készített vázlatot! Mondd el, hogy
 kivel keveredtek konfliktusba!

anya	apa	osztálytársak
	én	
lány- vagy fiútestvér	idős emberek	tanár

Olvassátok el Jurij Csepoveckij *Pép, Nemígy és Virgonc hihetetlen kalandjai* című meséjének alábbi részletét!

– Várj! – kiáltott fel hirtelen Nemígy. – Nem így kell járni –
 meneteljünk!

Ez az ötlet mindnyájuknak elnyerte a tetszését. Virgonc kiadta a
 parancsot:

– Sorakozó! – és egyből hozzátette: – Cur, én vagyok az első! Én
 vagyok a parancsnok!

– Nem, nem így van, – mondta Nemígy. – Én vagyok az első!

Csak Pépnek volt mindegy, hogy hol álljon. Akkor hogyan
 sorakozzanak fel? Virgonc tudta, hogy Nemígyet nem lehet
 meggyőzni. Megvakarta a fejét és azt mondta:

– Rendben, állj te előre, én leghátulra állok.

Felsorakoztak. Elöl állt Nemígy, a tarkója mögött Pép, leghátul
 Virgonc.

Mi segítette hőseinket a megegyezésben?

MEGTUDTAM, HOGY...

- a konfliktus olyan helyzet, amikor két vagy több ember nem tud egymással megegyezni, zöld ágra vergődni.

ARRA TÖREKSZEM, HOGY...

- elkerüljem a konfliktusokat, tanuljam meg azokat kezelni

13. §. A társalgás kultúrája. Élünk békében egymással!

Ismétlés

Mi a konfliktus? Mihez vezethetnek a konfliktusok? Mi a békéltetés? Milyen békéltetési eszközöket ismersz?

Oszd meg a gondolataidat!

Hogyan értelmezed az alábbi kifejezést: „Vitában születik az igazság”? Részt vettél-e már más emberek vitájában? Mivel végződött a vita?

 Olvasd el Anatolij Koszteckij versét! Hogyan lehet elsimítani a gyerekek közötti konfliktusokat?

Szlavkónak, aki a negyvenes lakásban lakik

Biciklit vettek tegnap.

Azonnal kihozta az udvarra,

A gyors és csengettyűs bicajt,

Nagyon hencegett vele,

Senkit nem engedett a közelébe.

Ira kérlelte:

– Szlávcsik, hadd menjek rajta a kerítésig! –

Mire ő – Nem adom,

Mert kapsz tőlem. és nem kéred többet!

Kérlelte Jurko:

– Csak egy körre add ide, megyek vele kétszáz métert!

Válaszolt neki: Még mit nem! Vegyél magadnak, és azon bicajozz!

Én is kértem

– Az enyém!

Nem adta oda senkinek...

SZERETNÉM MEGTUDNI, HOGY...

- Milyen módon lehet megoldani a konfliktusokat?

 Keresd meg a Kiszótárban a **méltóság**, **jóakarat** szavakat!
Ismerd meg a jelentésüket!

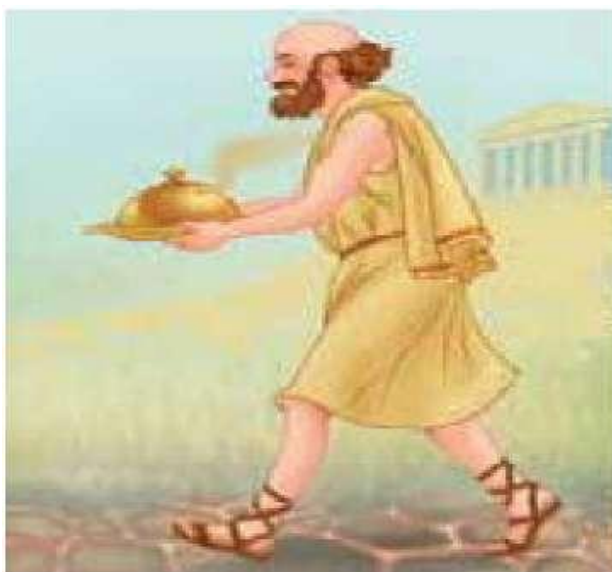
 Olvassátok el a példázatot Aiszóposzról (Ezopusz)!

Egyszer vendégeket hívott Xanthos, a filozófus, akinek Aiszóposz volt a rabszolgája. Megparancsolta neki, hogy első napon a legrosszabb ebédet készítse el, a második napon pedig a legjobbat.

Aiszóposz első nap első és második fogásnak is nyelvet készített.

– Miért csak nyelvet készítesz? – kérdezték Aiszóposztól.

– Tőlem azt kérték, hogy a legrosszabb ebédet készítsem el. Mi lehet rosszabb a nyelvnél? Olyan a nyelvünk, amivel egymást felbosszantjuk, esküdözünk, hazudunk, csalunk, ravaszkodunk és veszekedünk.

- A nyelv az emberekből ellenséget csinál, városokat, sőt államokat dönt romba. Bánatot és haragot hoz az életünkbe. Van-e rosszabb dolog a nyelvnél?
- Aiszóposz másnap is nyelvet tálalt fel.
- A gazda és vendégei elgondolkodtak.
- Nekem azt mondták, hogy a legjobb ebédet készítsem el – magyarázta Aiszóposz. – Mi lehet a filozófus számára a legjobb, mint a nyelv? A nyelv segítségével tanulunk, oldjuk meg az ügyeinket, kérünk, köszönünk, békülünk, adunk, kapunk, kéréseket teljesítünk, biztatjuk egymást. A nyelv segít városokat építeni, a kultúrát fejleszteni. Úgy gondolom, hogy nincs jobb dolog a világon, mint a nyelv.

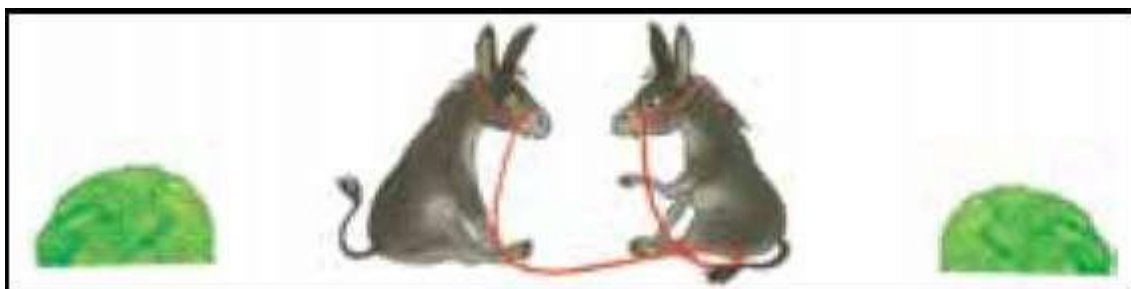
 Mit szeretett volna Aiszóposz kihangsúlyozni azzal, hogy nyelvből készítette a legrosszabb és legjobb ebédet?

Ismerd meg mások véleményét is!

 Olvasd el a szöveget!

Életünk során gyakran érvelünk, tiltunk, nem értünk egyet másokkal. Azonban mindig méltósággal tegyük ezt! Mit jelent ez?

 Nézzétek meg a képet! Hogyan oldják meg a csacsik a konfliktust? Adjatok nekik tanácsot!

 Az alábbi kifejezések közül melyek azok, amelyek segítenek megoldani bármilyen konfliktust?

Jóakarát, telhetetlenség, tisztaság, megfelelés, jólelkűség, bátorság, becsületesség.

MEGTUDTAM, HOGY...

- sok módja van annak, hogy elkerüljük a konfliktusokat.
- a konfliktusok megoldásában segít a jóakarát, a jólelkűség és a megfelelés.

ARRA TÖREKSZEM, HOGY ...

- Ne keveredjek konfliktusba, vagy ha mégis, akkor nyugodt legyek a megoldásakor.

14. §. Emberi erények

Ismétlés

Fejezd be a mondatot!

- Az emberi erények közé tartozik...

Oszd meg a gondolataidat!

Képzeld el ismert embereket! Mondd el, milyen erényekkel tűnnek ki a többiek közül?

SZERETNÉM MEGTUDNI, HOGY...

- Milyen erények, tulajdonságok a legfontosabbak a társadalomban?

Keresd meg a Kisszótárban (137–139. o.??) a **jótekonyság**, **tapintatosság** szavakat! Ismerd meg a jelentésüket!

Ismerd meg mások véleményét is!

 Magyarázd meg az alábbi mondásokat!

- Nem a ruha teszi az embert.
- Hamarabb utoléri a hazug embert, mint a santa kutyát.

 Olvassátok el a példázatot!

Egyszer egy öreg, bölcs hindu, a nemzetség vezetője az unokájával beszélgetett.

– Miért vannak rossz emberek? – kérdezte a kíváncsi kisfiú.

– Rossz emberek nincsenek – válaszolt a nemzetség vezetője. –

Minden embernek két oldala van: egy fényes és egy sötét. A lélek fényes oldala az embert a szeretetre, a jóságra, az érzékenységre, a reményre, az őszinteségre ösztönzi. A lélek sötét oldalához tartozik a rossz, az önzés, a rombolás, az irigység, a hazugság, az árulás. Olyan ez, mintha két farkas viaskodna egymással. Képzeld el, hogy az egyik fényes, a másik sötét. Megértetted?

– Megértettem, – mondta a kisfiú, akit lelke mélyéig meggyőztek nagyapja szavai. Egy ideig elgondolkozott, majd azt kérdezte: de melyik farkas győz a végén?

Az öreg hindu alig láthatóan elmosolyodott:

– Mindig az a farkas győz, amelyiket táplálsz.

 Mire szólít fel lelkünk fényes oldala?

Mi nem teszünk semmi rendkívülit, keveset teszünk, de azt nagy szeretettel cselekedjük.

*Teréz anya szeretet Misszionáriusai
szerzetesrend alapítója*

 Milyen erények jellemezték Teréz anyát és segítőtársait?

 Olvasd el Vaszil Szuhomlinszkij elbeszélését!

Miért ilyen jószágos ma nagypapa?

Andrijko felmászott az eperfára, mert már megérett a gyümölcse. Örült a nagy szabadságnak, de ekkor eleredt az eső.

Megvárta Andrijko, amíg eláll az eső. Le akart mászni a fáról, de észrevette, hogy Petro nagyapa ott ül az eperfa alatt. Az eső után jött le a kertbe.

Mit csináljak? – gondolta Andrijko. – Ha megmozdulok, akkor a levelekről a víz a nyakába hullik, megázik és megfázik.

Ül Andrijko az ágak között, nem mer megmozdulni. Várja, hogy mikor megy el az öreg, de az csak nem mozdul. Már kezd besötétedni, amikor az öreg felállt és megkérdezte:

- Kisunokám, te miért ülsz a fa tetején?
- Nem szeretném magára rázni a vizet, nagyapa.
- Mássz le, Andrijko!

A nagyapa odébb sétált. Andrijko lemászott az eperfáról. Nagyapja megölelte és megcsókolta.

- Nagyapa vajon miért ilyen jó ma? – csodálkozott az unoka.

Milyen erényekről tanúskodik Andrijko cselekedete?

Olvasd el a mondásokat! Az emberek mely jellemvonásait ítélik el?

- Hamarabb utoléri a hazug embert, mint a santa kutyát.
- A rest kétszer fárad.
- Madarat tolláról, embert barátjáról.
- Jó tett helyébe jót várj.
- Milyen erényeket tisztelnek az emberek?
- Tisztelj másokat, hogy téged is tiszteljenek.
- Ki mint veti ágyát, úgy alussza álmát.
- Amit ma megtehetsz, ne halaszd holnapra.
- Aki kerüli a munkát, nehezen tölti meg a gyomrát.
- Hozzatok fel példát az emberek viselkedésére, akiknél kimutatható az érzékenységük és munkaszeretetük!

MEGTUDTAM, HOGY...

- a legértékesebb tulajdonság a jóság és az együttérzés.

ARRA TÖREKSZEM, HOGY ...

- így alakítsam a jellememet.

15. §. Ismerkedjünk meg állampolgári jogainkkal!

Ismétlés

Hogy nevezik azt az országot, ahol te élsz?

Kit neveznek állampolgárnak?

Milyen dokumentum rögzíti a jogaidat és kötelességeidet?

Oszd meg a gondolataidat!

Miért van szükség élet szabályokra a társadalomra? Meg kell-e tanulnunk a jogainkat és kötelességeinket?

A táblázat alapján állapítsd meg, hogy neked, mint gyereknek, milyen jogaid vannak!

Minden gyereknek joga van az információszerzésre	Minden gyerek egyenjogú, senki nem sértheti ezt meg.
Minden gyereknek joga van a pihenésre és szabadidőre	A rokkant gyerekek külön figyelmet érdemelnek
Minden gyereknek joga van a tanuláshoz	Gondoskodni kell az árvákról
Minden gyereknek joga van az orvosi ellátásra	Minden gyereknek joga van a szeretetre és a társalgásra

SZERETNÉM MEGTUDNI, HOGY...

- Milyen jogaim vannak, mint Ukrajna állampolgárának?

 Keresd meg a Kiszótárban (136–140. old.???) a [nyilatkozat](#), [alkotmány](#), [jog](#), [állampolgári jog](#), [megkülönböztetés](#) szavakat! Ismerd meg a jelentésüket!

 Olvasd el Ukrajna alkotmányának 21. cikkelyét!

Minden ember szabad és egyenlő a méltóságát és jogait illetően. Az emberek joga és szabadsága elidegeníthetetlen és sérthetetlen.

 Mi a jog? Miért szabad és egyenlő minden ember a méltóságát és jogait illetően?

Oszd meg a gondolataidat!

 Olvasd el a szöveget!

2011 szeptemberében az ENSZ közgyűlésén bemutattak egy emblémának szánt grafikát, amelyik „Az emberi jogok emblémája” verseny győztese lett. A szerzője Predrag Stakics grafikus volt Szerbiából. Ő így magyarázta alkotásának lényegét: „Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának bevezetője leszögezi, hogy minden emberi lény szabadon születik és egyenlő méltósága, joga van. Az emberek, ésszel és lelkiismerettel bírván, egymással szemben testvéri szellemben kell, hogy viseltessenek. Ezt a gondolatot valósítottam meg az alkotásomban: a kezet és a galambot együtt, mint új szimbólumot”.

A nyertes úgy gondolja, hogy az ő jelképe köré egyesülhetnek azok az emberek, akik szebbé és jobbá tehetik a világot.

 Az embléma miért ábrázolja egyszerre az ember tenyerét és a galambot?

 Miért kell ismernünk a jogainkat?

Állampolgári jogaid

Jogod van:

- az életre és annak védelmére
- az állampolgárságra
- az egyenjogúságra
- a becsület és a vallási meggyőződés védelmére
- a szülőkkal való együttélésre
- a munkára
- a pihenésre
- az élet és az egészség védelmére
- a tanulásra
- a lakhatásra
- a szabad véleményalkotásra
- az információ megszerzésére
- a kultúra eredményeinek felhasználására
- a családalapításra

Olvassátok el a világhírű gondolkodó szavait!

Én nem értek egyet önnel, de az utolsó csepp véremig fogom védeni az ön jogát arra, hogy elmondhassa a véleményét.

Voltaire, francia filozófus, író

Miért volt kész harcolni Voltaire azoknak a jogaiért, akiknek a gondolatával nem értett egyet?

Gondolkozzatok el azon, hogy milyen mesékben olvastatok a hősök jogainak megsértéséről! Meséljete róla!

MEGTUDTAM, HOGY...

- nekem is, mint mindenkinek, vannak állampolgári jogaim Ukrajnában.

- senki nem sértheti meg az állampolgári jogaimat. Nekem sincs jogom más emberek jogait megsérteni.

16. §. Ismerkedés az állampolgári kötelességekkel

Ismétlés

Milyen jogai vannak Ukrajna állampolgárainak?
Hol vannak ezek rögzítve?
Ki biztosítja ezeket?

Oszd meg a gondolataidat!

Kötelezhetjük-e az iskolásokat arra, hogy jól tanuljanak?
Milyen kötelességeik vannak?

SZERETNÉM MEGTUDNI, HOGY...

- Mi a kötelesség?
- Milyen állampolgári kötelességeim vannak?

 Keresd meg a Kiszótárban (139. o.???) a **kötelesség** szót! Ismerd meg a jelentését!

Kötelesség! Te magasztos, nagyszerű fogalom, te nem hízélgéssel éred el, hogy kövessenek, hanem alávetettséget követelsz”, aki “törvényeket állítasz fel.

I. Kant, német filozófus

 Olvassátok el Vaszil Szuhomlinszkij elbeszélését!

Az emberek kötelessége

Petrik és édesanyja felült a vonatra és elindultak Délre egy tengerparti városba pihenni.

Esteledett. A mamája megvetette az ágyat magának és a fiának. A fiúcska megevett egy finom csirkecombos zsemlet és utána egy almát. Lefeküdt a puha párnájára, majd megkérdezte édesanyját:

– Mama, azt tetszett mondani, hogy a vonatot a masiniszta vezeti. Éjszaka is?

– Éjjel is a masiniszta, – válaszolta édesanyja.

– Hogyhogy? – csodálkozott Petrik. – Ő nem alszik éjjel?

– Nem alszik, kisfiam.

– Mi alszunk, de ő nem? – csodálkozott Petrik.

– Nem...

– De miért van ez így? – nem értette Petrik. – Ő is aludni szeretne.

– Szeretne, de ő a mozdonyvezető. Ez az ő kötelessége.

– Nekem is van kötelességem?

– Neked is van kötelességed.

– Mi az én kötelességem?

Milyen kötelességekről van szó az elbeszélésben?

MEGTUDTAM, HOGY...

- nem csak jogok, hanem kötelességek is vannak.

ARRA TÖREKSZEM, HOGY ...

- teljesítsem állampolgári kötelességeimet.

17. §. Az állam jelképei

Ismétlés

Hogy nevezik az országot, ahol élsz?

Milyen jelképei vannak országunknak?

Oszd meg a gondolataidat!

Mit lehet elmondani egy országról a jelképei alapján?

SZERETNÉM MEGTUDNI, HOGY...

- Milyen állami jelképei vannak Ukrajnának?

 Keresd meg a Kiszótárban (140–141. o.???) a **szimbólum**, **szuverenitás** szavak jelentését! Ismerd meg a jelentésüket!

Ismerd meg mások véleményét is!

 Ukrajna állami szimbóluma a zászló, a címer és a himnusz.
(*Ukrajna alkotmánya, 20. cikkely*)

Az állami szimbólumok Ukrajna szuverenitását, a hatalom függetlenségét jelképezik. Az állami zászló, a címer és a himnusz az ukrán államiséget, alkotmányos értékeit, az ukrán nép hagyományait és kultúráját szimbolizálja.

A címer – valamely család, város, állam jelképe. Németül a címer örökséget jelent. Nem véletlenül, hiszen időtlen idők óta a tulajdonosaik különböző jelképekkel ábrázolták ingóságukat, tulajdonukat.

A címereket először a X. századi krónikák említik. A háromágú szigony egyike a legősibb szent jeleknek.

A Kijevi Ruszban a háromágú szigony a XI-XIII. századtól nagyfejedelmi jelképként terjedt el. A századok során bizonyos változásokon ment keresztül, de alapvetően nem lett más. Ennek a jelképnek a kutatói sokféleképpen magyarázzák a kialakulását, de abban megegyezik a véleményük, hogy a *háromágú* szóban benne van a mágikus számnak tartott *három* előtag.

A mostani ukrán címer a nemzedékek békés együttélését, az alkotó munkát jelképezi. Manapság a háromágú szigony Ukrajna és az ország hagyományainak újjászületését, a történelem dicső lapjainak folytatását szimbolizálja.

 Mit szimbolizál Ukrajna címere?

 Mit szimbolizál Ukrajna zászlaja?

Hogyan viselkedünk a jelképekkel?

A zászló, a címer, a himnusz az ukrán nép legfontosabb jelképe. Amikor felvonják a nemzeti lobogót, és szól a himnusz, akkor fel kell állnunk.

Ukrajna állami jelképeinek tiszteletben tartása, minden állampolgár kötelessége.

Ukrajna alkotmánya, II. fejezet, 65. cikkely

MEGTUDTAM, HOGY...

- országunk állami szimbólumainak tiszteletben tartása minden állampolgár kötelessége.

ARRA TÖREKSZEM, HOGY ...

- tiszteljem Ukrajna zászlaját, himnuszát és címerét.

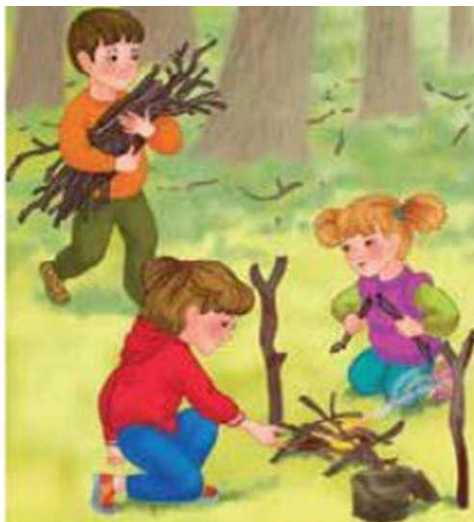
**18. §. Óvjuk a környezetünket.
A körülöttünk élők**

Ismétlés

Milyen kötelességeid vannak?

Oszd meg a gondolataidat!

Elmondhatjuk-e, hogy a boldog élet alapja az egymásról való gondoskodás?

SZERETNÉM MEGTUDNI, HOGY...

- Mi a gondoskodás?
- Hogyan tudok segíteni a környezetemben élőkn?

 Keresd meg a Kiszótárban a **környezet**, **óvás**, **gondoskodás** szavakat! Ismerd meg a jelentésüket!

 Milyen közös gondolatokat tartalmaznak az alábbi idézetek?

Ne feledkezzetek meg a szegényekről, erőtökhöz mértén tápláljátok őket, védjétek az árvákat, az özvegyeket, óvjátok az elesetteket!

*Volodimir Monomah,
kijevi nagyfejedelem*

Az az ember, aki csak magára gondol és mindenben a hasznót keresi, nem lehet boldog. Ha magadért akarsz élni, akkor élj másokért!

*Seneca,
ókori római filozófus, költő*

 Olvassátok el Dmitro Lihacsov levelét!

Mi fogja össze az embereket?

A gondoskodás erősíti az emberek közötti kapcsolatokat. Erősíti a családot, a barátságot, a falubelieket, az ugyanabban a városban, ugyanabban az országban élőket.

Ha csak magunkról gondoskodunk, az az egoizmust növeli.

A gondoskodás összefogja az embereket, erősíti a múltunkat, biztató a jövőnkre nézve.

Ez nem csak egy érzés, hanem a szeretet, a barátság, a hazaszeretet megnyilvánulása.

Az embernek gondoskodónak kell lennie. A hanyag, gondtalan ember többnyire rossz, aki nem szeret senkit.

Mi a véleménye Dmitro Lihacsovnak a gondoskodásról? Miért gondolja azt, hogy a gondoskodás összefogja az embereket?

Olvassátok el a példázatot!

Volt egyszer egy nagy család. Legalább 100 tagja volt. Egy egész falura való. Így éldegéltek a faluban a többiekkel.

Kérdezhetitek nyugodtan, hogy mi ebben a furcsa? Máshol is vannak nagy családok. Igen ám, de ebben a családban a béke és a nyugalom uralkodott.

Nem veszekedtek, nem kiabáltak, nem káromkodtak, nem verekedtek sohasem.

Az ország vezetőjének a fülébe jutott a hírük. Elhatározta, hogy utána néz annak, amiről az emberek beszéltek. Megérkezett a faluba, örvendezni kezdett a lelke is: mindenütt tisztaság, rend, nyugalom honolt. A gyerekek is jól érzik ott magukat, meg az öregek is.

Elcsodálkozott a vezető. Elhatározta, hogy megtudja, miként sikerült ilyen rendet teremteni. Elment a család legidősebb tagjához. Megkérdezte tőle, hogyan sikerült ilyen egyetértést és békét teremtenie a családjában. Az öreg vett egy papírlapot és valamit elkezdett írni. Sokáig írt, látszott, hogy nem erőssége az írás. Aztán átnyújtotta a lapot a vezetőnek. A vezető elvette és megpróbálta elolvasni a firkálmányt. Elolvasta és elcsodálkozott.

Három szó volt a papírra írva: szeretet, megbocsátás, türelem. Százszor volt leírva a szeretet, a megbocsátás és a türelem.

Elolvasta a vezető, megvakarta a fülét és megkérdezte: "Csak ennyi?"

„Igen – válaszolt az öreg, – ez minden jó család életének az alapja. Majd kis gondolkodás után hozzátette – És a világban mindenkinek”.

Mi a nagy család boldog életének az alapja?
Mi az emberiség boldog életének az alapja?

A tanító egyszer felírta a táblára:

Én és mások Én és mások Én és mások.

Mit gondolsz, mire akarta felhívni a gyerekek figyelmét? A te és a környezetedben élők mennyire emberségesek?

Mondjátok meg, hogy kinek van szüksége gondoskodásra?

Miért kell a társadalomnak a gyerekekről, az idősekről, a betegekről gondoskodnia?

Végezz felmérést a *Miként segíthetek másokon* témakörben! Tudd meg, hogy a városodban vagy a faludban milyen jótékonyági tevékenység folyik!

Készíts projektet *A gondoskodás összefogja az embereket* címmel!

MEGTUDTAM, HOGY...

- a gondoskodás a mások iránti figyelmet jelenti.

ARRA TÖREKSZEM, HOGY ...

- gondoskodjam a környezetemben élőkről.

19. §. Gondoskodjunk a környezetünkről. Én és a természet. Én és a környezetem

Ismétlés

Fejezd be a mondatot!

- A gondoskodás azt jelenti, hogy ...
- A családi béke – nem más ...

Oszd meg a gondolataidat!

Hasonlítsd össze a rajzokat! Mi okozhatott ilyen problémát?
Óvnunk kell-e a környezetünket?

SZERETNÉM MEGTUDNI, HOGY...

- Hogyan óvjam a környezetemet?

Keresd meg a Kisszótárban (137. o.???) az **ökológia**, **környezet** szavakat! Ismerd meg a jelentésüket!

Oszd meg a gondolataidat!

Olvasd el Dmitro Lihacsov gondolatait, valamint a *Levelek a jóról és a szépről* című könyvének egyik részletét!

„Az ország tájai a nemzeti kultúra részét képezik, mint sok minden más. Ha nem óvjuk a természetet, ez azt jelenti, hogy nem védjük a kultúránkat! A természet a nép lelkének kifejezése.”.

Nagyon fontos gondolat: „ Kis lépés az embernek, de hatalmas ugrás az emberiségnek”:

Sok ezer példát lehetne felhozni: egy ember lehet jó, de az emberiség számára egy embernek nehéz jónak lenni. Jobbá tenni az emberiséget nehéz, de magunkat könnyű. Egy gyereket jóllakatni, egy öreget átvezetni a túloldalra, átadni a helyet a villamoson, jól dolgozni, udvariasnak lenni, ez könnyű egy embernek, de nehéz mindenki egyszerre nem lehet jó. Ezért kell mindenkinek külön-külön jónak lenni.

A jóságot mindenki megérti. A jó cselekedet soha nem jelent rosszat, mert önzetlen és nem arról szól, hogy milyen haszon származik belőle. A jó cselekedetet rossznak nevezni csak akkor lehet,

„rossznak” nevezni, amikor nem váltja be a remélt célokat, vagy falsnak, hamisnak, rossznak bizonyul. Megismétlem, az igazi jó cselekedet nem lehet rossz, erről nem is érdemes vitázni. Ami jó, az jó.

 Kicserélhetjük-e a szövegben a *jó, jóság* kifejezéseket a *gondos, gondosságra*?

Egyetértesz azzal, hogy a környezetekben a gondoskodást egyenként kell kezdeni?

 Nézzétek meg a Nemzetközi Természetvédelmi Alap plakátját! Mire figyelmeztet minket?

 Olvassátok el R. Vorobjova versét! Milyen baj érheti a Dnyepert? Hogyan lehet megmenteni a folyót?

Dnyeper

Sír és nyög szürke Szlavutánk,

Erőtlen, mint akit láncra vertek, olyan a Dnyeper vize.
Olajfoltos, mocskos,
Segítségért kiált, máskülönben kivégzi a hínár.

MEGTUDTAM, HOGY...

- tehetek valamit a környezetem védelme érdekében.

ARRA TÖREKSZEM, HOGY ...

- óvjam a környezetemet.

20. §. Gondoskodás a történelmi és a kulturális örökségről

Ismétlés

Mit tudsz a családjod történetéről?
Tudod, hogy honnan ered a családneved?

Oszd meg a gondolataidat!

Mi az örökség? Vannak-e olyan dolgok a családjában, amelyek nemzedékről nemzedékre öröklődnek?

SZERETNÉM MEGTUDNI, HOGY...

- Mi a történelmi és a kulturális örökség?

Keresd meg a Kiszótárban (140. o.???) az **örökség**, **ereklye** szót!
Ismerd meg a jelentésüket!

Oszd meg a gondolataidat!

A kulturális örökséget a törvény védi. Az állam biztosítja a történelmi emlékművek és más objektumok védelmét, megtesz mindent annak az érdekében, hogy visszaszerezze azokat a kulturális értékeket, amelyek külföldre kerültek.

Ukrajna alkotmánya, II. fejezet, 54. cikkely

Miért biztosítja az állam a történelmi emlékek védelmét?

Hogyan értelmezi a hazaszeretetet a kiváló tudós?

Ha önök szeretik a hazájukat, szeretik a történelmét, akkor kötelesek megvédeni a múlt örökségét! Büszkének kell lenniük a dicső hagyományokra!

D. Lihacsov

Olvasd el a hetedik osztályos tanuló elbeszélését!

A családi ereklye drága dolog, amit szeretett elődeink hagytak ránk.

Ereklye lehet bármilyen tárgy – a fényképtől a drágakőig minden. A lényeg az, hogy használják, gondoskodjanak róla, óvják nemzedékről nemzedékre. Az is lényegtelen, mennyi az értéke drága gyűrű, vagy egyszerű csillár, megfakult fénykép a nagymamától és nagypapától. Ezek a tárgyak olyanok, mintha beszélnének, mesélnének a család történelméről. A családi ereklyék védelme szép hagyomány, sok helyen őrzik ezt a hagyományt, többek között a mi családjunk is.

Most mesélek a mi családi ereklyénkről. Ezt a történetet nagymamámtól hallottam, ő a saját nagymamájától, az én üknagymamámtól, Marijától. A házban volt egy megszentelt sarok sarok, ahol rengeteg ikon függött a falon, amelyek Marija halála után a dédnagymamám Hanna örökségévé váltak. A legszebb Csodatevő Mikolajt ábrázolta. A család elbeszélése szerint ez az ikon hozta a világosságot és a jóságot a házba. Dédnagymamám meg tudta óvni a háború idején is, eldugta a lakás legtávolabbi zugába, nehogy megtalálja és elvigye valaki, mert mindenki Mikolaj arcképe előtt imádkozott a fronton harcolók hazatéréséért. Ez az ikont a család női

tagjai örökölték. Hanna üknagyanyámtól lánya, nagymamám, Nelli, és megparancsolta neki, hogy vigyázzon rá.

Az ikon nagyon régi, de nagyon szép. Annak ellenére, hogy rengeteg év telt el az elkészítése óta, épségben megőrződött. Szent Mikolaj arcképe olyan, mintha élne. Különösen kifejező a tekintete, a szeme, mintha mindenkit látna, miközben világosságot és jóságot áraszt magából.

Hogy mennyi idős lehet ez az ikon, csak találgatni lehet, hiszen, ha élne dédnagymamám, már 120 éves lenne.

*Vjacseszlav Bondarev,
a 12. sz. Donyeck-i Líceum hetedikes tanulója*

Mit nevezünk családi ereklyének? Van nektek is családi ereklyétek?

Nézd meg az UNESCO ukrainai világörökségének épületeiről készült felvételeket! Jártatok már Kijevben vagy Lembergben? Válasszátok ki az általatok ismert épületeket, és meséljétek azokról!

A vázlat alapján meséljeteK arról, hogy mi számít kulturális örökségnek!

festmények	Kulturális örökség	épületek
paloták		parkok
emlékművek		templomok
könyvek		kolostorok
	régészeti ásatások	

MEGTUDTAM, HOGY...

- én a családom és nemzetem örököse vagyok.

ARRA TÖREKSZEM, HOGY ...

- ismerjem és őrizzem nemzetem történelmét és kultúráját.

21. §. A jogsértésről

Ismétlés

Miért mondják azt, hogy: "Ki mint veti ágát, úgy alussza álmát"?

SZERETNÉM MEGTUDNI, HOGY...

Egy gyerek követhet el jogsértést?

Mik a jogsértés következményei?

Keresd meg a Kiszótárban a **bűncselekmény**, **jogsértés**, **csínytevés**, **felelősség** szót!

Ismerd meg mások véleményét is!

Olvasd el Mikola Noszov elbeszélését!

A gépkocsi

Amikor én és Miska még kicsik voltunk, nagyon szerettünk volna kocsikázni, csak valahogy ez nem akart sikerülni. Bármennyire is könyörögtünk a sofőröknek, senki nem akart bennünket felvenni.

Egyszer, amikor épp az udvaron mászkáltunk, észrevettük, hogy a kapunk mellett megállt egy gépkocsi. A sofőr kiszállt és elment valamerre. Mi az autóhoz futottunk. Miska megérintette a lökhárítót, és azt mondta, ülünk fel rá. Ekkor megérkezett a sofőr és beült a kocsiba. Megkapaszkodtunk, és autó elindult. Miska megijedt és azt mondta: "Én leugrom!". És kezdte leengedni az egyik lábát. Viszont mögöttünk is autók jöttek. Az emberek a járdán megálltak és minket bámultak. A kereszteződésnél a rendőr a sípjába fűjt.

Miska megijedt és leugrott az aszfaltra, de még kapaszkodott a lökhárítóba, csúszott az autó után. Ekkor megállt a gépkocsi. Odafutott a rendőr és felírta az autó rendszámát. A sofőr kiszállt a vezetőfülkéből, de már mindenki nekitámadt: "Nem látod, hogy az autó hátuljánál mi történik?". Közben rólunk megfélemedtek. Mi pedig, uzsgyi, elfutottunk a mellékutca irányába...

Hogy nevezzük a fiúk cselekedetét: csínytevésnek vagy jogsértésnek? Milyen következményei lehettek volna a tettüknek? Jogos volt a sofőrt hibáztatni?

Egyetértetek azzal a mondással, hogy a gyerekcsíny a bűncselekménytől csak egy lépés választja el?

Beszélgétek meg a következő szituációkat! Mi számít gyerekcsínynek, és mi büntettnek?

- A tanuló órán mobiltelefont használ.
- A tanuló elkésik az óráról.
- A kisfiú titokban ellopja az osztálytársa táskájából a cukorkát.
- A felső osztályos elszedi a kisebbek pénzét.
- A fiú kővel dobálta a villamost.
- A tanuló viccből riasztotta a rendőrséget, hogy az iskolában bomba van.
- Játék közben az egyik gyerek megsérült.

Jegyezd meg!

Ukrajna törvényének értelmében a jogsértés 14 éves kortól büntethető. A 14 évesnél fiatalabb gyerekek tetteiért a szülők a felelősek.

MEGTUDTAM, HOGY...

- a jogsértés büntetendő cselekmény;
- 14 éves korig a szülők felelnek a gyerekek tetteiért.

ARRA TÖREKSZEM, HOGY ...

- vállalom a tetteimért a következményeket.

22–23. §. Séta a „mesterek városában”

Nézzétek meg a „mesterek városának” útjelzését! Mondjátok el, hogy milyen vállalatok és intézmények találhatók benne!

repülőtér	stadion
színház	állatkert
városi park	rendőrség
farm (major)	gyógyszertár
rendelőintézet	iskola
kávézó	vasútállomás
építkezés	vasútállomás

Látogassatok el a város egyik vállalatához vagy intézményébe!

A következő terv alapján induljatok el!

1. Határozzátok meg, hogy milyen szakma képviselői dolgoznak a vállalatnál! Milyen kötelességeik vannak?
2. Osszátok el egymás között a szakmákat és a szerepeket!
3. Készítsetek párbeszédet a kiválasztott vállalat munkásai között.

ÉPÍTKEZÉS

KÖZLEKEDÉS

FARM

24. §. Bolygónk a Föld – közös házunk a világmindenségben

Ismétlés

Milyen bolygót ábrázol a kép?
Hol lehet rajta élni?

Oszd meg a gondolataidat!

Hogyan értelmezed az alábbi kijelentéseket?

Körbe repülve a Földet egy űrhajóban, láttam, hogy milyen gyönyörű a mi bolygónk. Emberek! Védjük és gazdagítsuk, ne romboljuk ezt az adományt!

Az ember legfőbb ereje a lelkében lakozik...

A Föld gyönyörű!

*Jurij Gagarin,
a világ első űrhajósa*

Kik laknak velünk a Földön?

Nevezzetek meg néhány élőlényt a Földön!

SZERETNÉM MEGTUDNI, HOGY...

- Kik élnek velünk a Földön?
- Miért közös házunk a Föld?

 Keresd meg a Kiszótárban a **bolygó**, **emberiség** szavakat! Ismerd meg a jelentésüket!

 Olvasd el az alábbi kijelentéseket!

Amikor megértjük a szerepünket a Földön, bármilyen szerény és észrevehetetlen legyen az, csak akkor leszünk igazán boldogak.

Van egy kemény szabály. Ha reggel felkeltél, megmosakodtál, rendbe szedted magadat, akkor szedd rendbe a bolygódat is!

*Antoine de Saint-Exupery,
francia író, pilóta*

 Egyetértesz az íróval? Hogyan teheti rendbe az ember a bolygóját?

 Régóta él ember a Földön. Tanulmányozza azt, élhetővé próbálja tenni. Ma a bolygónkon számtalan ország található különböző népekkel. Hihetetlenül sok kultúra, nyelv, tradíció alakult ki! Ezek együttesen jelentik az emberiséget, amelyik tudásával, munkájával, a természet ismeretével lakja be a bolygót.

Az emberiség háza hatalmas térségekből áll, amelyeket különböző élőlények népesítenek be. Az együttélésnek ezért megvannak a maguk szabályai. A természet törvényeinek ismerete segíti az embert abban, hogy ésszerűen aknázza ki és védje a természeti kincseket, őrizze szépségét, amelyek elengedhetetlenek az élethez.

A törvények ismerete, amelyek alapján fejlődik a társadalom, segít elkerülni a háborúkat, megőrizni a békés együttélést.

 Olvassátok el a kijelentéseket!

Az embernek nem három arsin földre, nem kiskertre, hanem az egész bolygóra van szüksége, a természetre, ahol szabadon szárnyalhat a lelke.

Anton Csehov, orosz író, orvos

 Egyetértetek Anton Csehov gondolatával? Miért kell az embernek az egész bolygó?

 Állítsátok össze „a Földön élők együttélésének szabályait”!

MEGTUDTAM, HOGY...

- a Föld különleges, nem mindennapi ház, amelyet a természet teremtett.

ARRA TÖREKSZEM, HOGY...

- védjem a bolygót, ahol élek.

25. §. A népek kultúrájának és hagyományainak sokszínűsége

Ismétlés

Milyen országokat és népeket ismertek?

Milyen országokkal határos Ukrajna?

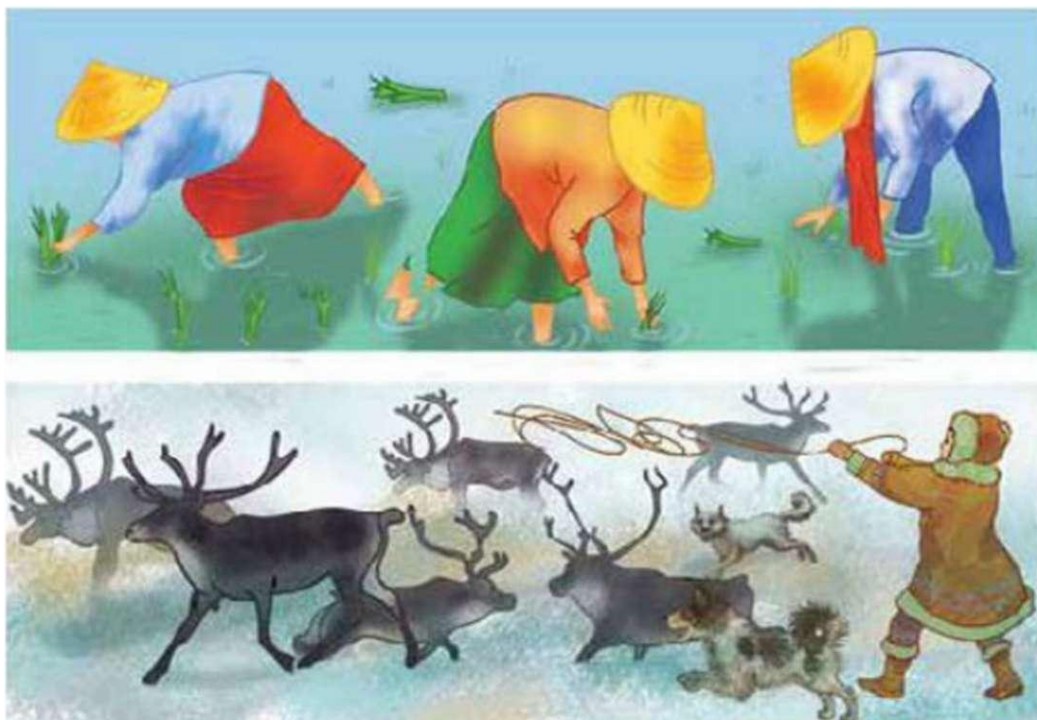
Oszd meg a gondolataidat!

Mi a kultúra?

Milyen jellemzői vannak az ukrán kultúrának?

Mit tudsz a világ más népeinek kultúrájáról?

 Nézzétek meg a képeket! Miben különböznek egymástól a különböző kultúrájú emberek?

 Mondjátok el, hogy milyen népi szokásokat ábrázolnak az alábbi képek?

 Milyen népek képviselőit ábrázolják a képek?

SZERETNÉM MEGTUDNI, HOGY...

- milyen kultúrájú és hagyományú népek élnek a Földön.

 Keresd meg a Kiszótárban (138–141. old.???) a **kultúra**, **szokások**, **tolerancia** szavakat! Ismerd meg a jelentésüket!

Oszd meg a gondolataidat!

 Olvasd el a szöveget!

Minden év július 30-án ünnepli az emberiség a barátság nemzetközi napját.

Ez az ünnep nem olyan régi. Az ENSZ közgyűlése csak 2011-ben fogadta el a megtartását. „A népek, országok, kultúrák, egyének közötti barátság hatással lehet a béke biztosítására, hidat emelhet a különböző társadalmak közé, akik tisztelik a kulturális sokszínűséget” – áll az alapító nyilatkozatban.

A barátság napjának az a célja, hogy erősítse a jó kapcsolatokat az emberek között a világban, hogy megmutassa, hogy a különböző nézetek, meggyőződések, a más népek kultúrája egyenértékű, rászolgál a tiszteletre. A törekvés a más kultúrák megismerésére, annak tiszteletére, elősegítik a béke megőrzését a Földön.

 Mit kell tenni ahhoz, hogy a Földön élő országok békében éljenek egymással? Milyen példákat tudnál felhozni?

 Ismerkedj meg a népszerű írók és néprajzosok gondolataival!

Minden nemzetnek, minden társadalmi csoportnak megvannak a hagyományaik, amelyek évszázadok alatt alakultak ki. A nép szokásai olyan jellegzetességek, amelyek nem csak a jelenben, de a történelmi múlt folyamán is megkülönböztették a különböző nemzeteket.

A szokások olyan íratlan szabályok, amelyek meghatározzák a leghétköznapiabb dolgainktól a legnagyobb nemzeti ügyeinkig a cselekedeteinket.

A szokások, akárcsak a nyelv, a legerősebben fűzik össze az embereket egy néppé, egy nemzetté. A szokások, akárcsak a nyelv a népek hosszú életének során alakultak ki.

A világ minden népe tudja azt, hogy aki elfelejti szülei szokásait, azt megbüntetik az emberek és Isten. Kóborolni fog a világban, mint a tékozló fiú, nem fogja lelni a helyét sehol, mert elveszett a népe számára.

O. Vorotajev és V. Szkurativszkij nyomán

Mondjatok néhány népi szokást! Magyarazzátok meg, miért kell megőrizni a szokásokat, a hagyományokat, amelyek az évszázadok során alakultak ki!

A felnőttek segítségével készíts jelentést "A népek kultúrájának és szokásainak sokszínűsége" címmel!

MEGTUDTAM, HOGY...

- minden nép kultúrája megismételhetetlen, és évszázadok során alakul ki.

ARRA TÖREKSZEM, HOGY...

- tiszteljem a különböző népek kulturális hagyományait és szokásait.

26. §. Ukrajna legközelebbi szomszédai. Kiránduljunk!

Ismétlés

Mikor lett független Ukrajna?

Kié a hatalom Ukrajnában?

Oszd meg a gondolataidat!

Miért nevezik Ukrajnát köztársaságnak?

Miért nevezik Ukrajnát európai országnak?

SZERETNÉM MEGTUDNI, HOGY...

- még jobban Ukrajna történelmét.

 Keresd meg a Kisszótárban (136–140. o.???) a földrajzi térkép, természeti kincsek szavakat! Ismerd meg a jelentésüket!

Oszd meg a gondolataidat!

 Olvasd el a szöveget!

Ukrajna Kelet-Európa közepén, az Európát Ázsiával, valamint a skandináv országokat a Földközi-tenger országaival összekötő útvonal mentén fekszik. Európa legnagyobb területű országa. Ukrajna fővárosa – Kijev.

Területének csak kis részét borítják az Ukrán-Kárpátok hegyei. Ukrajna legmagasabb hegycsúcsa a Hoverla (2061 m.).

Délen a Fekete- és az Azovi-tenger mossa Ukrajna partjait. Az országban 20 ezer tó található, a legnagyobb a Szvityaz, amelyik Polisszja vidékén van, több mint 63 ezer folyójának és patakjának a hossza eléri a 206 ezer kilométert, közülük legnagyobb a Dnyeper.

Ukrajna domborzata lehetővé teszi a mezőgazdaság fejlesztését, ipari létesítmények, nagyvárosok, utak építését.

Területének legnagyobb része a mérsékelt égövben fekszik, a tél itt enyhe, a nyár meleg. Az éghajlati jellegzetességek hozzájárultak a természeti övezetek (vegyes erdők, erdős sztyeppék, sztyeppék) és termékeny földek kialakulásához.

Ukrajna természeti gazdagságát képezik a tengerek, a nagy hajózható folyók (Dnyeper, Duna, Dnyeszter), a Kárpátok tájai.

Ukrajna vezető helyet foglal el a világon a cukorrépa, a napraforgó és a burgonya termesztését illetően, a vas-, mangánérc és szénbányászat terén, az acélgyártásban, a kénsav és műtrágya, valamint a cement gyártásában.

Minden feltétel adott arra, hogy Ukrajna gazdag országgá váljon.

Nézd meg Ukrajna térképét!

Keressétek meg Ukrajna térképén a Kárpátokat és a Dnyepert!

Keressétek meg a közigazgatási térképen a megyéteket!

Keresd meg Ukrainát Európa politikai térképén! Hány országgal határos? Nevezd meg őket!

MEGTUDTAM, HOGY...

- Ukrajna Európa legnagyobb, természeti kincsekben gazdag országa.

TUDOM, HOGY...

- hol kell keresni az országot Európa politikai térképén.

27. §. Utazók vagyunk

Oszd meg a gondolataidat!

Kit nevezünk utazónak?

Miért utazgatnak az emberek?

Kit tartanak az első ukrán utazónak? Hová utazott?

Min utaztak a régi időkben? Hogyan utaznak manapság?

Ismerd meg mások gondolatait!

Olvasd el a szöveget!

Utazni lehet repülőgépen, vonaton, kerékpáron vagy akár gyalogosan is, ha nem túl nagy a távolság. Ha nincs lehetőségünk

utazásra, akkor a könyv vagy az internet segítségével virtuális utazást tehetünk.

Készítsünk néhány tervezetet! Hogyan kezdjük hozzá? Lépésről lépésre fogunk haladni.

1. Mi lesz a neve a tervezetünknek?
2. Miről kell meggyőződnünk?
3. Mi kell a tervezet megvalósításához?
4. Kinek a segítségére van szükségetek?
5. Milyen információk segíthetik a munkátokat?
6. Mi lesz a tervezetek fő eredménye?

Készülünk a projekt megvalósításához

Nézzük meg az alábbi sémát!

„Lépésről lépésre” – az eredmény elérésének útvonala

A projekt témája	Célja	Információ-gyűjtés és feldolgozás	Az eredmények feldolgozása	A projekt megvédése	A projekt értékelése
------------------	-------	-----------------------------------	----------------------------	---------------------	----------------------

MEGTUDTAM, HOGY...

- a projekten lépésről lépésre kell dolgozni.

ARRA TÖREKSZEM, HOGY...

- jó projektet készítsek.

28. §. Utazás Lengyelországba

Ismétlés

Milyen országokkal határos Ukrajna?

Mi a közös Ukrajna és Lengyelország között?

Oszd meg a gondolataidat!

Miről kérdeznének a lengyel iskolásokat, ha találkoznátok velük?

SZERETNÉM MEGTUDNI, HOGY...

- milyen Lengyelország, Ukrajna legközelebbi szomszédja.

Oszd meg a gondolataidat!

Olvasd el a szöveget!

Lengyelország Közép-Európában fekszik, Ukrajna szomszédja. Fővárosa Varsó. Államnyelve a lengyel. A lengyel gazdaság alapja az ipar.

Az ország éghajlata kedvező a mezőgazdaság fejlődése számára, ahol a burgonya- és búzatermesztés, a sertés-, baromfi-, és szarvasmarha-tenyésztés a fő ágazat.

Lengyelországnak ősi történelmi hagyományai vannak, amit az építészeti alkotások, könyvek, művészeti alkotások, népi tradíciók is bizonyítanak.

Varsó. A Tudomány és Kultúra Háza

Wrocław. Városháza

 Hogyan értelmezték az alábbi lengyel mondásokat?

- Amilyen az ország, olyanok a szokásai.
- Ahol szlávok vannak, ott szól az ének.
- Amilyen a fej, olyan a nyelv is.
- Aki szelet vet, vihart arat.

 Dolgozzuk ki az „Út Lengyelországba” projektet!
Munkánkat segítheti a „Lépésről lépésre” séma.

ARRA TÖREKSZEM, HOGY...

- készítsék egy szép projektet, és minél többet megtudjak Lengyelországról.

29. §. Utazás Nagy-Britanniába

Ismétlés

Keresd meg a térképen Nagy-Britanniát! Merre található?

Oszd meg a gondolataidat!

 Mit kérdeznének a brit iskolásoktól, ha találkoznátok velük?

SZERETNÉM MEGTUDNI, HOGY...

- milyen Nagy-Britannia.

Ismerd meg mások gondolatait!

 Olvasd el a szöveget!

Nagy-Britannia teljes elnevezése: Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága. Európa egyik legnagyobb állama. Az Egyesült Királyság egységes (unitárius) állam, amelynek négy országrészből – Angliából, Észak-Írországból, Skóciából és Walesből – áll. Fővárosa London, Európa egyik legnagyobb városa, egyben a világ legfontosabb gazdasági-pénzügyi központja. Az állam hivatalos nyelve az angol.

Az ország éghajlata nedves és enyhe. A tavak és a folyók ritkán fagynak be. Az év minden szakában sok az eső. Azon kívül Nagy-Britannia a ködről híres, nem véletlenül nevezték el ködös Albionnak. Mindenki, aki idelátogat, azt mondja, hogy az ország egy szép és hatalmas parkra hasonlít.

Nagy-Britannia őrzi a hagyományait. Ha például valakivel meg akarunk ismerkedni, ahhoz egy harmadik személyre van szükség, aki mindkettőnket ismer.

Sok angol család, mielőtt a vasárnapi ebédhez ülne, szépen felöltözik.

Az angolok ötórai teázási ideje, a „five o'clock” az egész világon elterjedt. Nagy-Britanniában erre az eseményre csak a legközelebbi ismerősöket hívják meg.

 Mi tetszett neked a leginkább a Nagy-Britanniáról szóló szövegrészben?

 Dolgozzunk az „Utazás Nagy-Britanniába” projekten!

ARRA TÖREKSZEM, HOGY...

- olyan projektet készítek, amely alapján sokkal többet megtudok Nagy-Britanniáról.

30. §. Utazás Kínába

Ismétlés

Keresd meg Kínát a térképen! Hol található? A világ milyen csodája található Kínában?

 Olvasd el az ókori Kína filozófusának, Konfuciusnak a mondását! Hogyan értelmezed?

Nem okoz gondot, ha engemet nem értenek meg az emberek, az viszont zavar, ha én nem értem meg őket.

 Miért gondolta Konfucius, hogy a legfontosabb dolog mások megértése?

 Miről kérdeznének a kínai iskolások, kortársaitokat?

SZERETNÉM MEGTUDNI, HOGY...

- Kína mennyire érdekes ország.

Ismerd meg mások gondolatait!

 Olvasd el a szöveget!

A Kínai Népköztársaság Kelet-Ázsiában fekszik. Fővárosa Peking. Kínában lakik a világ lakosságának egyötöde.

Kína az az ország, amelyik a világ egyik legrégebbi civilizációjának a képviselője, számos kultúra hagyományait ötvözi. A kínai a világ legrégebbi és legösszetettebb írásmódja. Lakosai rengeteg dialektusban beszélnek, de a legelterjedtebb a mandarin. Ez az

irodalmi nyelv, az állam nyelve, amelyet mindenki köteles megtanulni.

Kína sok olyan találmánynak a hazája, amelyek megváltoztatták az emberiség sorsát. Ide sorolható a papír, az iránytű, a lőpor és a nyomdászat. Ezeken kívül Kínában készült az első óra, az első horog, léggömb, gyufa, fogkefe, esernyő és még sok minden más.

Mit tudtál meg Kínáról?

Magyarázzátok meg a következő kínai mondást!

- A tanulás olyan, mint amikor árral szemben úszol, ha megállsz, akkor visszasodor az ár.

Dolgozzuk ki az „Utazás Kínába” című projektet!

ARRA TÖREKSZEM, HOGY...

- jó projektet készítek, és minél többet megtudjak Kínáról.

31. §. Utazás Indiába

Ismétlés

Keresd meg a térképen Indiát! Hol terül el az ország?

Oszd meg a gondolataidat!

Olvasd el az ókori Indiából származó mondást! Magyarázd meg a jelentését!

- Begyógyul a lőtt seb, újraserdül a kiirtott erdő, de a rágalom sohasem.

Melyik állat számít szentnek Indiában? Hogyan viselkednek velük az ottaniak?

Miről kérdeznének az indiai iskolásokat, a kortársaitokat?

SZERETNÉM MEGTUDNI, HOGY...

- milyen valójában India.

Oszd meg a gondolataidat!

 Olvasd el a szöveget!

India az az ország, amely hatalmas kulturális hagyományokkal, több évszázados tradíciókkal, csodálatos építészeti emlékművekkel rendelkezik. Ebben az országban békés emberek laknak, akik az elmúlt 10 ezer évben egyetlen országot sem hódítottak meg.

Indiának 1 milliárd 200 ezer lakosa van. Ennél többen csak Kínában élnek. A területe csak a hetedik helyet foglalja el a világon. A legelterjedtebb nyelv a hindi. Az üzleti szférában, az államigazgatásban és a felsőoktatásban elterjedt az angol nyelv is. Mind a két nyelv hivatalos. Indiának köszönhetjük a geometriát, az algebrát, a sakkot. A most is népszerű jóga is ebben az országban jelent meg 5000 évvel ezelőtt.

Az ókori India gyógyászata használta először az érzéstelenítést. 1896-ig Indián kívül senki nem bányászott gyémántot. A britek 17. századi megjelenéséig India volt a világ leggazdagabb állama. Ma India gazdasága a 12. helyet foglalja el a világon, de az ország legnagyobb problémája az alacsony iskolázottság és a szegénység.

 Mit tudtál meg Indiáról?

 Dolgozzuk ki az „Utazás Indiába” című projektet!

ARRA TÖREKSZEM, HOGY...

- jó projektet készítsek, és minél többet megtudjak Indiáról.

32. §. A világon mindenütt óvjuk a természetet

Ismétlés

Mit tudsz az Egyesült Nemzetek Szervezetéről?

Ukrajna is tagja az ENSZ-nek?

Miért kell a természetet óvni?

Oszd meg a gondolataidat!

Nézd meg a fényképeket, amelyek a különböző országok természetvédelmi tevékenységét ábrázolják!

*Bioszféra rezervátum
Aszkanyija-Nova (Ukrajna)*

*Természetvédelmi terület
Maasai Mara (Kenya)*

Szerinted a csernobili katasztrófának csak Ukrajna a szenvedő alanya, vagy más országok is? Miért kell közösen óvnunk a természetet?

SZERETNÉM MEGTUDNI, HOGY ...

- Ukrajna hogyan működik együtt más országokkal a természetvédelem területén.

Keresd meg a Kiszótárban a biológiai sokféleség szót! Ismerd meg a jelentését!

Ismerd meg mások gondolatait is!

Az ózonlyukba belenézett az angyal:
– Istenem, mondd meg nekik, hogy kerüljenek el bennünket!

L. Kosztenko, ukrán költőnő

Olvasd el a szöveget!

A természetet az elmúlt évtizedek során rengeteg csapás érte: pusztító viharok, áradások, hurrikánok, környezetszennyezés, a talaj és a víz szennyezése, rengeteg állat- növényfaj kipusztítása, klímaváltozás stb.

Mindezek a jelenségek arról tanúskodnak, hogy az emberiség választás elé került: vagy változtat a természet iránti viselkedésén, vagy önmaga jövőjét teszi lehetetlenné.

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének kiáltványa a környezetvédelemről leszögezi, hogy minden ország felelősséget visel azért, hogy a területükön ne történjen természetkárosodás a szomszédos országok rovására.

Ez különösen aktuális Ukrajna esetében, hiszen a csernobili katasztrófa következtében hatalmas területeken vált lehetetlenné az élet az emberek, növények, állatok részére.

Az ENSZ környezetvédelmi programja, az UNEP (United Nations Environment Programme) 1972-ben indult. Feladatai közé tartozik többek között a környezet állapotának figyelése és a róla szóló adatok beszerzése és terjesztése, a nemzetközi környezetvédelmi együttműködés előmozdítása és az esetleges környezeti katasztrófák kezelése. Az UNEP-nek 58 ország a tagja, köztük Ukrajna.

Ukrajna számos olyan nemzetközi szervezet tagja, amelyek tevékenysége közé tartozik a környezetvédelem globális és helyi problémáinak a kezelése. Ukrajna Környezetvédelmi és Nukleáris Biztonsági Minisztériuma felel „A Kárpátok biológiai sokfélesége”, valamint „A Duna delta ukrainai biológiai sokfélesége” megőrzésének tervezetért.

2003-ban Kijevben tartották az Európa és környezete című konferenciát, ami arról tanúskodik, hogy Ukrajna komoly nemzetközi tekintéllyel bír a természetvédelem területén.

1971. szeptember 13-án tartották a természetvédők első tiltakozási akcióját az atomkísérletek ellen. Ezen a napon született meg a

Greenpeace (Zöld Béke) nevű nemzetközi természetvédelmi szervezet. Célja, hogy kampányaival minél szélesebb körben terjessze a környezettudatos szemléletet és életmódot. Az elmúlt évtizedekben a Greenpeace tekintélyes nemzetközi szervezetté nőtte ki magát, amelyik a világ számos országában tevékenykedik. A szervezet képviselői 40 országban vannak jelen. Az ukrajnai képviselő a Greenpeace-Ukrajna nevet viseli.

MEGTUDTAM, HOGY...

- Ukrajna más államokkal közösen védi a természetet.

Dolgozzunk ki projektet!

Válassz ki egyet az alábbi témák közül!

1. Nemzetközi Környezetvédelmi Nap.
2. Az Érintetlen Természet Nemzetközi Alapjának tevékenysége.
3. Mit tehet az osztályunk a természet védelmének érdekében?

33. §. Közösen védjük a természeti kincseket

Ismétlés

Fejezd be a mondatot!

- A levegő, a víz, a talaj, a természeti kincsek, az állatok, a növények – mind ...

Oszd meg a gondolataidat!

Tudjátok, hogy mit jelent az SOS jel?

Mondjátok el, hogy milyen természeti kincsek esetében lehetne leadni ezt a jelzést!

SZERETNÉM MEGTUDNI, HOGY...

- az emberiség hogyan védi a természeti kincseket.

 Keresd meg a Kisszótárban a **hasznosítás** szót! Ismerd meg a jelentését!

Ismerd meg mások gondolatait!

 Mire hívja fel a figyelmet a szerző?

Az űrből szemlélve a Földet megérted, hogy a világon minden összefügg egymással, nem számít, hogy ki melyik kontinensen él, melyik városban, mindnyájan egymás testvérei vagyunk. A Föld közös házunk, amelyet óvnunk kell, és amelyikről gondoskodnunk kell.

Y. Arthus-Bertrand, francia fotóművész

 Az alábbi táblázat alapján meséld el, hogy milyen ünnepeket és akciókat találtak ki az emberek a természeti kincsek védelme érdekében!

január 11.	A természetvédelmi területek napja
március 21.	Az erdők nemzetközi napja
március 22.	A víz világnapja
április 22.	A Föld világnapja
május 22.	A Föld növény- és állatvilága védelmének nemzetközi napja
június 5.	A környezetvédelem világnapja
augusztus 16.	Az ózonréteg védelmének nemzetközi napja
szeptember 22.	Autómentes nap, a gyalogosok európai napja
Szeptember egy hete	Tisztítsuk meg a Földet a szeméttől című világméretű akció

október utolsó csütörtöke	Nemzetközi papírmentes nap
november 11.	Az energiatakarékosság nemzetközi napja
november 15.	Az újrahasznosítás napja

 Mi a célja a nemzetközi papírmentes és az autómentes napnak?

 Olvassátok el a szöveget! Mondjátok el, hogy a különböző országok tudósai hogyan oldják meg a szemét újrahasznosítását!

A hűtőszekrények veszélyes gázt, freont is tartalmaznak. A finn Ekokem vállalat már több mint 300 ezer hűtőszekrény estében végezte el az újrahasznosítást. Az anyagok az újrahasznosítás révén visszakerülnek az iparba.

A naponta használatos műanyagokat nem lehet újraolvasztás révén újrahasznosítani, mert mérgező anyagokat tartalmaznak. Amerikai tudósok megállapították, hogy a tartós műanyagokat egy fán élősködő különleges gombafaj képes teljesen elbontani.

Németországban a szemét újrahasznosítása állampolgári kötelesség. Ebben az országban szelektíven gyűjtik a szemetet is, a zacskókat leadják újrahasznosításra, amelyeket „zöld pont”-tal jelölnék meg. A német kormány arra ösztönzi a gyártókat, hogy a termékeikkel minél kevesebb gondot okozzanak az újrahasznosítóknak.

MEGTUDTAM, HOGY...

- a különböző országok állampolgárai igyekeznek megőrizni a természeti kincseket.

ARRA TÖREKSZEM, HOGY...

- jól gazdálkodjam a vízzel, papírral, ne pazaroljam a villamos energiát.

34. §. Őrizzük a világ népeinek kulturális emlékeit

Ismétlés

Hogyan nevezik az Egyiptomban található építészeti csodát?

Oszd meg a gondolataidat!

 Nézzétek meg a fényképeket! Tudjátok-e, hogy hol találhatók ezek a műemlékek?

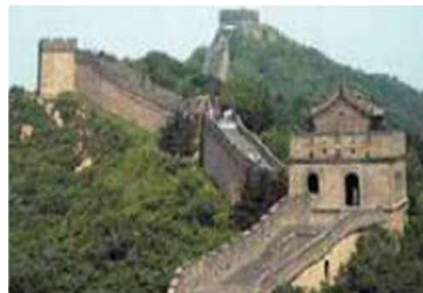
Louvre

Ermitázs

Szófia székesegyház

Kínai nagy fal

SZERETNÉM MEGTUDNI, HOGY...

- Miként vesz részt országunk más államokkal közösen a kulturális világörökség megóvásában?

 Keresd meg a Kiszótárban (139. o.???) a **műemlék** szót! Ismerd meg a jelentését!

Ismerd meg mások gondolatait!

 Olvasd el a szöveget!

Az UNESCO az Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete. Tevékenységének célja, hogy megteremtse a civilizációk, kultúrák és emberek közötti, a közös értékek iránti tiszteleten alapuló párbeszédhez szükséges körülményeket.

Az UNESCO világöröksége közé tartoznak az emberiség kulturális és természeti értékei. 2014-ben a világörökség listáján 1007 – köztük 779 kulturális és 197 természeti – objektum szerepelt. Azok az országok, amelyeknek a területén találhatók ezek az objektumok, kötelesek megóvni ezeket.

Ukrajna 1975 óta tagja az UNESCO-nak. Országunk területén hét kulturális és egy természeti emlék van. Közülük kettő Kijevben látható: a Szófia székesegyház és a barlangkolostor (Pecszerszka Lavra).

 Miért alakult meg az UNESCO? Mi tartozik az UNESCO világörökségéhez?

 Nézzétek meg a fényképeket és mondjátok el, hogy Ukrajnában milyen objektumok tartoznak az UNESCO világörökségéhez!

Szinevéri tó

Lemberg történelmi belvárosa

Gondolkozzatok el, és mondjátok el, hogyan lehet megőrizni népünk kulturális örökségét!

Készítsük el az „Országunk kulturális öröksége” című projektet!

Ismerd meg az UNESCO Ukrajnában található, a világörökség részét képező objektumok teljes listáját! Válassz ki egyet és írd le, hogyan óvnád meg azt!

MEGTUDTAM, HOGY...

- az egész világon védik a kulturális örökségek objektumait.

ARRA TÖREKSZEM, HOGY...

- védjem népünk kulturális örökségét.

35. §. Az ukránok hozzájárulása a tudomány, a kultúra és a sport eredményeihez

Ismétlés

Milyen ukrán tudóst, író, képzőművészt, énekest, sportolót ismersz?

SZERETNÉM MEGTUDNI, HOGY ...

- milyen híres emberei vannak Ukrajnának.

Oszd meg a gondolataidat!

Olvasd el a szöveget és nézd meg a portrékat!

A „Kiemelkedő ukránok” elnevezésű projekt megvalósítása fél évig tartott. 2007 őszén kezdődött és 2008. április 11-én fejeződött be.

A tervezet célja az volt, hogy Ukrajna lakosságát egy felmérés alapján megkérdezzék arról, hogy ki az a 100 ember, akiket az emberek az ország és a világ történelme legkiválóbb ukrán állami és politikai egyéniségének, katonai vezetőjének, írójának, képzőművészenek, sportolójának, egyházi személyiségének tartanak.

A „Kiváló ukrán” címre 14 ezren pályázhattak, akikre több mint 800 ezren szavaztak.

Az első húszba a következők kerültek:

Bölcs Jaroszlav (kb. 983–1054)

A Kijevi Rusz Bölcse Jaroszlav uralkodása idején Európa nagy és fejlett állama volt. Gondoskodott a nép oktatásáról és a kultúrájáról, iskolát és könyvtárat hozott létre a Szófia Székesegyházban. Összegyűjtette és kódexbe foglaltatta az orosz jogszokásokat, s ezek jelentették az első Orosz törvénykönyvet, a Russzkaja Pravdát.

Tarasz Sevcsenko (1814–1861)

Kiváló ukrán költő, a modern ukrán nyelv megalapítója. Tehetséges képzőművész.

Valerij Lobanovszkij (1939–2002)

A Szovjetunió érdemes edzője (1975). Ukrajna Hőse (posztumusz). A Kijevi Dinamo edzője, a szovjet és az ukrán labdarúgó válogatott szövetségi kapitánya volt.

Szerhij Koroljov (1906–1966)

Akadémikus, az első mesterséges műholdak és űrhajók tervezője. Az ő irányítása alatt készültek el az első mesterséges műholdak, és először volt ember a világűrben.

LINA KOSZTENKO (sz. 1930)

Első versei még iskolás korában jelentek meg, alig volt 16 éves. Kosztenko rengeteg vers, poéma, publicisztikai alkotás szerzője. Sok gyermekverset írt. Műveit angol, belorusz, észt, olasz, német, szlovák és francia nyelvre is lefordították.

Mikola Liszenko (1842–1912)

Kiváló ukrán zeneszerző, zongorista, karnagy, pedagógus. Liszenko legjelentősebb művei közé tartozik az *Ima Ukrajnáért* és az *Örök forradalmár* című himnusz.

Ukrajnában évente odaítélik a Mikola Liszenko-díjat a legjobb zenei alkotásokért és munkákért. Kijevben szokták megtartani a Mikola Liszenko Nemzetközi zenei versenyt.

Bohdan Sztupka (1941–2012)

Sevcsenko-díjas színművész. Ukrajna népművésze, Ukrajna Hőse, az „Élő legenda” díj kitüntetettje.

Magáról így vallott a művész: „Az volt életem álma, hogy az ukrán kultúrát ismerjék meg mindenütt a világon. Az álmoknak meg kell valósulniuk, és boldog vagyok, hogy ezekért én is tehettem valamit.”

Kik voltak a felsorolt ukrán hírességek közül azok, akik a tudomány fejlesztésében játszottak szerepet? Kik voltak kulturális tényezők? Nevezd meg a felsoroltak között az államférfiakat!

Olvassátok el a kiemelkedő ukránok listáját!

Kiről tudtok azonnal mondani valamit?

Az alábbiak közül kik a kortársaink?

Mikola Amosov
Leszja Ukrajinka
Mikola Gogoly
Vitalij Klicsko
Olekszandr Dovzsenko
Leonyid Bikov
Andrij Sevcsenko

Ilja Mecsnyikov
Ivan Franko
Mihajlo Hruszevszkij
Volodimir Klicsko
Szolomija Kruselynyicka
Volodimir Vernadszkij
Szerhij Bubka

Ivan Kozsedub
Borisz Paton
Szofija Rotaru
Lilija Pidkopajeva
Nyina Matvijenko
Mikola Pirogov
Lesz Kurbasz

Mihajlo Kocjubinszkij
Jevhen Paton
Oleg Blohin
Jana Klocskova
Illja Repin
Anton Makarenko
Mikola Vatutyin

Készítsük el a „Kiemelkedő ukránok” című projektet!

A fentebbi listából válasszátok ki annak a nevét, akiről eddig nem hallottatok! Tudjatok meg róla minél többet és meséljete róla az osztályban!

ARRA TÖREKSZEM, HOGY...

- jó tervezetet készítek, és meséljek az egyik kiemelkedő ukránról.

KISSZÓTÁR

Alkotmány – az az alapvető állami dokumentum, amely az állam felépítését, a hatalom rendszerének és elveinek, választási rendszerének, az állam jogainak és kötelességeinek, a társadalomnak és az állampolgároknak a jogait rögzíti.

Állampolgári jogok – olyan jogok, amelyek biztosítják az emberek alapvető jogait a mindennapi életben. Az állampolgári jog biztosítja az élethez, a lakhatáshoz való jogot. Biztosítja a levelezés, a telefonos beszélgetés titkosságát, az emberi méltóság tiszteletét, a szabad vallásgyakorlást és világnézeti szabadságot, a lakhely és foglalkozás szabad megválasztását.

Biológiai sokféleség – az élő természet sokszínűsége

Bolygó – gömbölyű égitest, amely a Nap körül forog.

Bűntett – bizonyos emberek és csoportok által elkövetett bűncselekmény. A jogsértés veszélyt jelent az egyénekre és a társadalomra egyaránt.

Csínytevés – szóbeli vagy más vicces cselekedet, amin jót nevetünk

Diszkrimináció (megkülönböztetés) – az emberi jogok megsértése

Emberiség – a Földön élők összessége, az emberek közössége, az emberek családja.

Erekllye – olyan tárgy, amelyet, a múlt emlékeként tisztelnek és védenek.

Etikett – olyan szabályok és normák, amelyek az emberek méltó viselkedését szabályozzák a társadalomban.

Érzelem (emóció) – az ember olyan érzése, amely a testi és lelki elégedettségét vagy elégedetlenségét mutatja. Az érzelmek megmutatják a környezethez, a más emberekhez, saját tevékenységük eredményességéhez való hozzáállást.

Érték – bizonyos anyagi vagy szellemi gazdagság, fontos, jelentős dolog.

Érzések – az ember lelki és fizikai érzékenysége, az együttérzésre való alkalmasság, a környezet tisztelete.

Felelősség – az ember tudatos hozzáállása a társadalmi normákhoz és értékekhez, a saját cselekedeteihez és azok következményeihez.

Felügyelet – bizonyos dolgok iránti figyelem felkeltése, az azokról való gondoskodás és segítség nyújtása.

Filozófus – gondolkodó, aki a világnézetet alakítja.

Tapintatosság – udvariasság, odafigyelés, szolgálatkészség.

Földrajzi térkép – a földfelszín vagy valamely részletének arányosan kisebbített, felülnézetben, tehát alaprajzszerűen készült képe, még hozzá olyan, ami a terepet a valósághoz hűen ábrázolja.

Gondoskodás – más igényeinek figyelembevétele, valakinek az ápolása.

Jóakarát – az emberek sikeréhez való jóindulatú hozzáállás. A jóakarát.

Jogok – egyének, társadalmi csoportok érdekének védelme.

Jogsértés – a törvények által meghatározott magatartási normák be nem tartása.

Jótekonyság – valóságos cselekedetek a rászorulóknak megsegítésére.

Konfliktus – eltérő érdekek és nézetek, ellenséges kapcsolatok összecsapása

Környezet – a körülöttünk és máshol levő természet, ahol számos élő és élettelen objektum található.

Környezet – külső helyszín, ahol emberek élnek, élettér.

Kötelesség – az emberek másokkal szembeni erkölcsi kötelességeinek összessége.

Közösségi kultúra – az ember társadalmi magatartásának része. a beszélő és hallgató közötti szabály.

Kultúra – az emberiség által létrehozott anyagi és lelki értékek összessége. A kultúra egyesíti a tudományt és oktatást, a művészetet, az erkölcsöt, az életvitelt és világnézetet.

Különlegesség – bizonyos ember eltérő jelleme, magaviselete, kultúrája.

Lehetőség – bizonyos esélyek megvalósíthatósága

Megbeszélés – bizonyos gondolatok, elképzelések, tapasztalatok megtárgyalása.

Megbeszélés – vitás esetek közös elemzése. A megbeszélés célja – a különböző nézetek egyeztetésének helyes alkalmazása.

Megismételhetetlen – olyan dolog, amit lehetetlen újra megvalósítani.

Méltóság – az emberi jogokat védő és szavatoló jogrendek alapja.

Műemlék – olyan épület, építészeti műemlék vagy művészeti alkotás, amely az ország, az emberiség kultúrájának része és a törvény védelme alatt áll.

Nyelvi kultúra – szóbeli és írásbeli irodalmi nyelvi normák tudatos, nyugodt célirányos, mesteri alkalmazása a nyelvi kifejező eszközök segítségével a társalgás céljaitól és körülményeitől függően.

Nyilatkozat – olyan dokumentum, hivatalos kérelem, amely rögzíti az állam kül- és belpolitikájának alapjait, vagy a pártok és szervezetek programját.

Ökológia – olyan tudományág, amely az élő organizmusok, az emberi közösség és a környezet együttélését tanulmányozza.

Örökség – olyan ingatlan, amelyet a tulajdonos halála után örököl valaki. Kulturális, tudományos, hétköznapi jelenségek, amelyek az előző korokból maradtak ránk.

Siker – eredményesség, társadalmi elismertség, más eredményeinek az elismerése.

Szimbólum (jelkép) – tárgy, gondolat vagy jelenség ábrázolása.

Szokás – általánosan elfogadott szabály, amely alapján működik minden nép társadalma, a társadalmi csoport, a kollektívák.

Szuverenitás – az ország külügyi és belügyi függetlensége és önállósága.

Társalgás – közös üzleti, baráti kapcsolatok.

Tehetség – az ember kiváló természeti adománya, adottság.

Természeti kincsek – a természetben élő és élettelen objektumok összessége, amelyek a társadalmi fejlődés során az emberek anyagi és kulturális igényeit hivatottak kielégíteni.

Tolerancia – elnézés, más gondolatainak, nézeteinek, hitének stb. tisztelete.

Újrahasznosítás – valaminek az újrahasznosítása, valamilyen nyersanyag, félkész termék, üzemanyag, trágya újra alkalmazása.

Vendég – az, aki látogatóba jön hozzánk.

Veszekedés – éles ellentét, amelyet szitkozódások és szemrehányások kísérnek.

Viselkedéskultúra – az emberek mindennapi viselkedésének összegzése (naponta, más emberekkel való érintkezés folyamán), amikor az erkölcsi és esztétikai normák érvényesülnek.

Tartalom

1. §. Minden ember egyszeri és megismételhetetlen	3
2. §. Az emberi élet a legfőbb érték	6
3. §. Az emberi ÉN	10
4. §. Az igazi egyéniség	13
5. §. Mire képes az ember	17
6. §. A siker elérése	20
7. §. A kitartás az emberi jellem fontos tulajdonsága	23
8. §. A társalgás szerepe az ember életében	26
9. §. Viselkedéskultúra	29
10. §. Tanuljunk kulturáltan viselkedni társalgáskor, beszélgetéskor, külső megjelenésben!	32
11. §. A viselkedés szabályai vendégségben	35
12. §. A társalgás kultúrája. Konfliktusok	39
13. §. A társalgás kultúrája. Élünk békében egymással!	42
14. §. Emberi erények	45
15. §. Ismerkedjünk meg állampolgári jogainkkal!	48
16. §. Ismerkedés az állampolgári kötelességekkel	51
17. §. Az állam jelképei	52
18. §. Óvjuk a környezetünket! A körülöttünk élők	54
19. §. Gondoskodjunk a környezetünkről. Én és a természet. Én és a környezetem	58
20. §. Gondoskodás a történelmi és a kulturális örökségről	61

21. §. A jogsértésről	64
22–23. §. Séta a mesterek városában	66
24. §. Bolygónk a Föld – közös házunk a világmindenségben	67
25. §. A népek kultúrájának és hagyományainak sokszínűsége	69
26. §. Ukrajna legközelebbi szomszédai. Kiránduljunk!	72
27. §. Utazók vagyunk	74
28. §. Utazás Lengyelországba	76
29. §. Utazás Nagy-Britanniába	77
30. §. Utazás Kínába	79
31. §. Utazás Indiába	80
32. §. A világon mindenütt óvjuk a természetet	82
33. §. Közösén védjük a természeti kincseket	84
34. §. Őrizzük a világ népeinek kulturális emlékeit	87
35. §. Az ukránok hozzájárulása a tudomány, a kultúra és a sport eredményeihez	89
Kisszótár	92